

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

გიორგი შუბითიძე

მეღვინეობის გეოგრაფიის თავისებურებები
იმერეთის რეგიონში

სამაგისტრო ნაშრომი შესრულებულია საზოგადოებრივი გეოგრაფიის
მაგისტრის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

ნაშრომის ხელმძღვანელი: თამარ დოღბაია

ასოცირებული პროფესორი, გეოგრაფიის აკადემიური დოქტორი

თბილისი 2017 ©

ანოტაცია

ნაშრომის მთავარი მიზანია იმერეთის რეგიონში მეღვინეობის თავისებურებების გამოვლენა. მეღვინეობა თავის მხრივ დაკავშირებულია მევენახეობასთან, რადგან სწორედ მევენახეობის განვითარებაა მეღვინეობის განვითარების წინაპირობა. ჩემს ნაშრომში ნაჩვენებია, თუ რატომ არის მევენახეობა კონკრეტულად ამ რეგიონში სოფლის მეურნეობის ერთ-ერთი წამყვანი დარგი. მიმაჩნია, რომ ეს თემა საკმაოდ აქტუალურია და დიდი მნიშვნელობა აქვს ქვეყნის განვითარებისთვის. მეღვინეობა ოდითგანვე ითვლებოდა საქართველოს სავიზიტო ბარათად.

ნაშრომში შევეცდები ვაჩვენო ის დადებითი და უარყოფითი გარემოებები, რაც ამ დარგთანაა დაკავშირებული, ასევე ის ტენდენციები, რომელიც ბოლო წლებში ფიქსირდება.

ნაშრომში შედარებული მაქვს 2004 და 2014 წლის სასოფლო-სამეურნეო აღწერის სტატისტიკური მონაცემები, ვენახების საერთო ფართობები იმერეთის რეგიონში და ის ჯიშები, რომლებიც ამ ტერიტორიაზე მოდის. ეს ყველაფერი უფრო მკაფიოდ გვაჩვენებს იმ რეალობასა და ტენდენციებს, რომელიც ამ 10 წლის ინტერვალში დაფიქსირდა.

ნაშრომის მთავარი ამოცანაა გამოიკვეთოს იმერეთის რეგიონის პოტენციური მეღვინეობასთან დაკავშირებით და ის გარემოებები, რომელიც მის შემდგომ განვითარებას შეუწყობს ხელს. ნაშრომში განხილულია თუ რატომ ვერ ახერხებს იმერული ღვინო გახდეს წარმატებული საბაზრო პროდუქტი და რატომ ვერ ხვდება ის საერთაშორისო ბაზრებზე, როგორც მნიშვნელოვანი ბრენდი. ნაშრომის შექმნის დროს გამოვიყენე კვლევის თვისობრივი მეთოდი, რათა მომეხდინა მოპოვებული მასალების დამუშავება და ანალიზი. მოცემული ნაშრომი დაეხმარება ყველას, ვისაც გადაწყვეტილი აქვს გაეცნოს იმერეთში მეღვინეობის განვითარებას და არსებულ მდომარეობას, იგი იძლევა დეტალურ ინფორმაციას იმის შესახებ თუ რა სიტუაცია არსებობს იმერეთის მეღვინეობის დარგში.

Giorgi Shubitidze

Winemaking geography in Imereti region

Annotation

The purpose of this thesis is to determine the characteristics of winemaking in Imereti region. Winemaking itself is interconnected with viticulture since the growth of the latter is considered as a prerequisite for the development of winemaking.

This paper examines the reasons of viticulture being one of the leading sectors of agriculture in this particular region since it has a great importance in the economic development of Georgia.

In this work I demonstrate both, positive and negative outcomes of winemaking, as well as the tendencies that have been typical for the field in recent years.

In order to achieve above-mentioned objectives, I compared statistical information of the census of agriculture in 2004 and 2014 years, total vineyard surface areas and grape varieties growing in Imereti region.

This paper aims to show the potential of Imereti region in winemaking and highlight those conditions that contribute to further development. Furthermore, it discusses the barriers that prevent Imeretian wine to become a successful trading product and get an important place in international wine markets.

To research the aspects of winemaking and analyze obtained information, qualitative research methods were used.

This thesis will be helpful for those willing to get familiar with the current situation and further development of winemaking in Imereti region as it provides detailed information on these issues.

სარჩევი

1. შესავალი.....	5
2. თეორიული მიდგომა.....	8
3. ლიტერატურის მიმოხილვა.....	10
4. რეგიონის ზოგადი გეოგრაფიული დახასიათება.....	12
5. ფიზიკურ-გეოგრაფიული პირობები მევენახეობის განვითარებისთვის.....	13
6. ქართული ვაზის ისტორია.....	19
7. იმერეთში გავრცელებული ვაზის ჯიშები.....	21
8. 2004 და 2014 წლების სასოფლო-სამეურნეო აღწერების სტატისტიკური ინფორმაცია იმერეთის რეგიონში მევენახეობის შესახებ.....	27
9. 2004 და 2014 წლების სასოფლო-სამეურნეო აღწერის სტატისტიკური მონაცემების შედარება.....	31
10. სტატისტიკური მონაცემები ყურძნის მოსავლის შესახებ.....	34
11. ღვინის კომპანიები და მარნები.....	35
12. ყურძნისა და ღვინის წარმოების ჯაჭვი.....	36
13. ღვინის ფასები.....	38
14. ყურძნის წარმოების განაწილება რეგიონების მიხედვით.....	41
15. ღვინის ექსპორტი.....	43
16. პროდუქციის რეალიზება.....	47
17. დასკვნა.....	49
18. ბიბლიოგრაფია.....	52
19. დანართი.....	54

1. შესავალი

მევენახეობა და მეღვინეობა საქართველოს სოფლის მეურნეობის უძველესი და მნიშვნელოვანი დარგია. ვაზის კულტურის ისტორია მჭიდროდაა დაკავშირებული ქართველი ერის ისტორიასთან. ჩვენი ერის შემოქმედებითი ბუნება და განსაკუთრებული სიყვარული ვაზისა და ღვინისადმი გამოიხატა ქართულ კულტურაში, ტრადიციულ წეს-ჩვეულებებში, არქიტექტურაში, ორნამენტში, ჭედურობაში, მხატვრობაში, პოეზიაში, სიმღერასა და ხელოვნების სხვა დარგებში. (საქართველოს მევენახეობა და მეღვინეობა)

საქართველო ითვლება მევენახეობა-მეღვინეობის ერთ-ერთ უძველეს კერად და მაღალ ხარისხოვანი ღვინოების წარმოების ზონად მსოფლიოში, რასაც ადასტურებს, გარეული და კულტურული აბორიგენული ვაზის ჯიშების მრავალფეროვნება, აგრეთვე ისტორიული, არქეოლოგიური, ეთნოგრაფიული, ფილოლოგიური, ლინგვისტიკური და სხვა მეცნიერული გამოკვლევები, როგორც ქართველი, ასევე უცხოელი მკვლევრებისა.

ვაზი საქართველოში ფართოდ გამოიყენება. იყენებენ ყურძნისგან დაწურულ წვენს, ამზადებენ ბადაგს, თათარას და ჩურჩხელას, გამოიყენება საჩამიჩედ, არსებობს დეკორატიული ჯიშები. იყენებენ სამკურნალოდ: გულსისხლძარღვთა დაავადებისა და სისხლის ნაკლებობის დროს.

საქართველოს ეკონომიკის განვითარების საწყის ეტაპზე, განსაკუთრებით სასოფლო მეურნეობაში, მევენახეობა-მეღვინეობას განაკუთრებული მნიშვნელობა ჰქონდა. ამ დარგის მნიშვნელობა ქართველი ერის ყოფაცხოვრებისა და ქონებრივი კეთილდღეობისათვის იმ საგულისხმო გარემოებიდანაც ჩანს, რომ მთად და ბარად გაყოფა სწორედ მევენახეობის გავრცელების თვალსაზრისზე იყო დამყარებული. სადამდეც მევენახეობა შესაძლებელი იყო, იმ ადგილამდე ქვეყანა ბარად ითვლებოდა, საიდანაც ვაზის მოყვანა უკვე შეუძლებელი იყო, ის ადგილი მთად იყო მიჩნეული.

გარდა ამისა, მევენახეობა-მეღვინეობას საქართველოს საგარეო ვაჭრობაშიც დიდი ადგილი ეკავა. ქართული ღვინო უძველესი დროიდან საექსპორტო საგანს შეადგენდა.

ეს გარემოება საქართველოს მტრებმაც კარგად იცოდნენ და ამ დარგისთვის არაერთხელ მიუყენებიათ ზიანი.

საქართველოს მეღვინეობის ისტორიაში ერთ-ერთი გამორჩეული ადგილი უკავია იმერეთის რეგიონს, რაზეც მეტყველებს რეგიონის განსაკუთრებული მეღვინეობის კულტურა და ფაქტი, რომ მე-19 საუკუნეში იმერეთის რეგიონში უფრო მეტი ღვინო იწარმოებოდა, ვიდრე კახეთის რეგიონში (გელაშვილი, 1961). ჩემს საკვლევ რეგიონში გავრცელებულია ისეთი განსაკუთრებული ვაზის ჯიშები, როგორებიცაა ძველშავი, ოცხანური, ციცქა, ცოლიკაური, კრახუნა და ა.შ.

დღევანდელი მდგომარეობით კი სიტუაცია რადიკალურად შეცვლილია, კერძოდ, საქართველოს ღვინის წარმოებაში იმერეთის წვლილი მხოლოდ და მხოლოდ 17 %-ს შეადგენს (Economist.ge Web Site). გავრცელებული ჯიშებისგან დამზადებული ღვინის მაღალი ხარისხის მიუხედავად, იმერეთში წარმოებული ღვინო მხოლოდ ადგილობრივი მოხმარებისთვის გამოიყენება და ექსპორტზე ვერ გადის. ნაკლებია ამ ღვინის პოპულარობა ქვეყნის შიგნითაც.

ღვინოს საქართველოს ექსპორტში მეხუთე ადგილი უკავია (იხილეთ დანართში ცხრილი N3). ქვეყანა განვითარების გზას ადგას და ერთ-ერთ გზად არჩეული აქვს ექსპორტის გაზრდა. გარდა ამისა, როგორც ზემოთ უკვე აღინიშნა, საქართველოს ისტორია და კულტურა მჭიდროდაა დაკავშირებული ვაზის კულტურასთან. ეს ფაქტორები განაპირობებს ჩემს მიერ საკითხის არჩევას, ხოლო კონკრეტულად იმერეთის რეგიონის არჩევის მიზეზია ის გამოუყენებელი პოტენციალი, რომელიც ამ კუთხეს გააჩნია ღვინის წარმოებაში.

ნაშრომის მიზანია აღწეროს იმერეთის შესაძლებლობები მეღვინეობაში; წარმოაჩინოს პრობლემები, რომლის წინაშეც რეგიონი დგას და რის გამოც ვერ ახერხებს აღნიშნული სამეურნეო დარგის განვითარებას; შეისწავლოს არსებული სტატისტიკური მონაცემები; გააანალიზოს პრობლემების გამომწვევი მიზეზები; იმსჯელოს მისი მოგვარების გზებზე და ისაუბროს დარგის განვითარების პერსპექტივებზე.

როგორც უკვე აღინიშნა, იმერეთის მეღვინეობის მდგომარეობა თანდათანობით უარესდება, მცირდება, როგორც ვენახების ფართობი, ასევე წარმოებული იმერული ღვინო. აქედან გამომდინარე, ნაშრომი საკვლევ კითხვად სვამს: რა ფაქტორები განაპირობებს იმერეთის მეღვინეობის გაუარესების ტენდენციას და განვითარების შემთხვევაში, რა პერსპექტივები გააჩნია მას?

კვლევისთვის გამოვიყენებ თვისებრივი კვლევის მეთოდებს, რომლის მიხედვითაც არ არსებობს ერთი ობიექტური რეალობა. კვლევა სუბიექტურია და დამოკიდებულია მკვლევრის მსოფლმხედველობაზე. თვისებრივი კვლევისთვის არ არსებობს ერთი აღიარებული ჭეშმარიტება, რაც დამახასიათებელია რაოდენობრივი კვლევისთვის. საკვლევ კითხვიდან გამომდინარე, კვლევის პროცესში შესაძლებელია რამდენიმე ფაქტორის გამოკვეთა და მკვლევრის აღქმიდან სხვადასხვა პერსპექტივის ფორმულირება, თუმცა რა თქმა უნდა, ეს არ იქნება აბსოლუტურად ობიექტური ჭეშმარიტება.

კვლევისთვის გავეცანი არსებულ ლიტერატურას, რაც მოვიძიე ბიბლიოთეკებში და ინტერნეტ სივრცეში. მივმართე შესაბამის უწყებებს - საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სააგენტო, ღვინის ეროვნული სააგენტო, საქართველოს სოფლის მეურნეობის სამინისტრო, საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო.

ლიტერატურის მიმოხილვამ (მომდევნო თავი) დამანახა, რომ არ არსებობს არც ერთი ნაშრომი, რომელიც ერთიანობაში ისაუბრებს იმერეთის მეღვინეობის პრობლემების მიზეზებზე. აღნიშნული ნაშრომი შეავსებს ლიტერატურის ამ ხარვეზს და კომპლექსურად შეისწავლის საკვლევ საკითხს.

2. თეორიული მიდგომა

საბაზრო ჩავარდნა როგორც კონცეპტი ვიქტორიანული ეპოქის ბრიტანელი ფილოსოფოსის ჰენრი სიდგვიქის მიერ იყო შემოთავაზებული. ეკონომიკაში, საბაზრო ჩავარდნა არის სიტუაცია, როდესაც ნაწარმის და მომსახურების წარმოება არაეფექტური ხდება. საბაზრო ჩავარდნები შეიძლება განხილულ იქნეს, როგორც ცალკეული პიროვნებების მიერ საკუთარი კერძო სურვილების მიდევნება, რასაც მივყავართ არაეფექტურობასთან, ასეთი სიტუაციის გაუმჯობესების გზა კი არის საზოგადოებრივი ხედვის ჩამოყალიბება. (STUDIES IN ECONOMICS AND BUSINESS (Markets and Market Failure))

საბაზრო ჩავარდნები ხშირად დაკავშირებულია დროთა შეუთავსებელ პრეფერენციებთან, არაკონკურენტულ ბაზრებთან, ძირითადი აგენტის პრობლემებთან, გარე ფაქტორებთან ან საზოგადოებრივ საქონელთან, ამიტომ საბაზრო ჩავარდნების არსებობა ხშირად გამოწვეულია თვითრეგულირების ორგანიზაციების, მთავრობების, ეროვნული ინსტიტუტების ჩართვისას კონკრეტულ ბაზარზე. ეკონომისტები, განსაკუთრებით მიკროეკონომისტები, ხშირად ინტერსდებიან საბაზრო ჩავარდნის მიზეზებით და კორექციის შესაძლო საშუალებებით. ასეთი ანალიზი მნიშვნელოვან როლს ასრულებს სხვადასხვა ტიპის საჯარო პოლიტიკას გადაწყვეტილებებში და კვლევებში. თუმცა, სახელმწიფო პოლიტიკის ჩარევას, როგორცაა გადასახადები, სუბსიდიები, ფულადი სახსრები და ფასიანი ქაღალდების კონტროლი და რეგულაციები, (მათ შორის, ცუდად განხორციელებული მცდელობები ბაზრის ჩავარდნის გამოსასწორებლად) შეიძლება გამოიწვიოს რესურსების არაეფექტიანი განაწილება.

იმ სიტუაციის გათვალისწინებით არსებობს კავშირი, ერთის მხრივ, საბაზრო ჩავარდნით გამოწვეულ საზოგადოების ხარჯებსა და, მეორე მხრივ, პოტენციალს შორის, რომელიც ცდილობს ამ ხარჯების შემცირებას, რის შედეგადაც შეიძლება გამოწვეულ იქნას უფრო დიდი პრობლემა „ხელისუფლების ჩავარდნა“. საბაზრო ჩავარდნის ეს თეორია ეხება მთლიან ბაზარს და ეს ყველაფერი მთლიანად გაიარა საქართველომ საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ, დაწყებულმა ეკონომიკურმა

აღდგენამ დაიწყო ცალკეული დარგების ცალკეულად აღდგენა, სადაც წინასწარ განუსაზღვრელი გადარჩევის შედეგად, განვითარდა ეკონომიკის ის დარგები, რომლებიც მეტად კონკურენტუნარიანი აღმოჩნდნენ საქართველოს რეალობისთვის, შეიძლება ითქვას, რომ მათ შორის ვერ მოხვდა იმერული ღვინო და მისი წარმოება, როგორც მასობრივი ინდუსტრიული პროდუქტი და ის კახურ ღვინოსთან ერთად ვერ იქცა ქვეყნის სავიზიტო ბარათად.

იმერულმა ღვინომ და იმერეთში ღვინის წარმოებამ განიცადა ყველა სახის გავლენა, რომელსაც შეიძლებოდა გამოეწვია მისი როგორც პროდუქტის საბაზრო ჩავარდნა, ის ვერ გახდა რჩეული იმ დროს როდესაც საქართველოში ღვინის წარმოების სტიმულირება დაიწყო, არ მოხდა მისი ინფორმაციულ ველში გატანა, ანუ მარკეტინგული ხელშეწყობა, იმერული ღვინისთვის ასევე პრობლემად იქცა საკუთარი თავის როგორც მნიშვნელოვანი პროდუქტის წარმოჩენა, მიუხედავად იმისა, რომ გემოვნური თვისებებით ის არ ჩამოუვარდება კახურს, რაც იმის ბრალი იყო, რომ საბჭოთა კავშირის დროსაც მას შედარებით ნაკლები ყურადღება ექცეოდა. ასე, რომ იმერული ღვინო სხვადასხვა ფაქტორების გამო ვერ იქცა საბაზრო პროდუქტად და იმერეთი ვერ გახდა ცნობილი, როგორც ღვინის მწარმოებელი მხარე. სიტუაციის გამოსწორება კი იმით, შეიძლება, რომ იმერული ღვინო მოექცეს პირველ რიგში სახელმწიფო ყურადღების ქვეშ, მოხდეს ისეთი ჩარევა, რომ მან სტიმულირება გაუკეთოს ამ დარგში ინვესტირებას და განვითარებას, გაჩნდეს სპეციალური რეგულაციები, რაც ამ რეგიონში ღვინის წარმოებით დაინტერესებულ პირებს შეუქმნის მარტივ პირობებს მის განსავითარებლად.

3. ლიტერატურის მიმოხილვა

ლიტერატურა აღნიშნული თემის გარშემო არც თუ ისე მოცულობითია. სტატიები და ნაშრომები, რომლებსაც გავეცანი, პირობითად, სამ ჯგუფად შემიძლია დავყო. პირველ ჯგუფს წარმოადგენენ ავტორები, რომლებიც თავიანთ ნაშრომებში საუბრობენ იმერეთში მეღვინეობის, ყველაზე გავრცელებული ვაზის ჯიშებისა და მათი ხარისხის შესახებ. მეორე ჯგუფს განეკუთვნება, ის სტატიები და მასალები, რომლებიც ინტერნეტში მოვიძიე. მესამე თემატურ ჯგუფს კი მივაკუთვნე ის სტატისტიკური მონაცემები, რომლებიც საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურიდან და ღვინის ეროვნული სააგენტოდან მოვიპოვე.

პირველ რიგში აღსანიშნავია, რომ ამ საკითხზე ინფორმაციული მასალა საკმაოდ მცირეა. არ არსებობს კონკრეტულად იმერული ღვინის შესახებ სტატისტიკური მონაცემები. ღვინის ეროვნული სააგენტოს მიერ გავრცელებული ინფორმაცია ღვინის მოსავლის შესახებ მხოლოდ საფერავს, რქაწითელს და სხვა ჯიშებს მოიცავს, არაფერია ნათქვამი თუ რა რაოდენობით იწარმოება იმერული ღვინო.

მთავარი წყარო, რომელიც ნაშრომში გამოვიყენე არის ვახუშტი ბაგრატიონის გეოგრაფიის ინსტიტუტის შრომები N4 (83), ტომი XIII, მასში ასე თუ ისე განხილულია იმერული ჯიშის ღვინოები, მისი დადებითი თვისებები, ის რაიონები სადაც კონკრეტულად ესა თუ ის ჯიშის ღვინოა გავრცელებული, ასევე ის ბუნებრივი პირობები, რომელიც მევენახეობის განვითარებისთვისაა ხელსაყრელი.

ასევე დიდი დახმარება გამიწია ივანე ჯავახიშვილის წიგნმა - „თხზულებანი თორმეტ ტომად“, ტომი V, თბილისი 1986, მასში მოცემულია ყურძნის თეთრი და წითელი ჯიშები, ღვინის დაყენების ტექნიკა, დამწიფების პერიოდულობა და ა.შ.

საკმაოდ ბევრი ინფორმაცია ავიღე ჟურნალ „ეკონომისტის“ სტატიიდან - „სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის ღირებულებათა ჯაჭვი იმერეთისა და რაჭის რეგიონებში,“ სადაც მოცემულია იმერული ღვინის ფასები, ის ქვეყნები, სადაც ქართული ღვინო გადის, ყურძნის წარმოება საქართველოს რეგიონების მიხედვით და სხვა სტატისტიკური მონაცემები.

ისეთი სტატისტიკური მონაცემები, როგორცაა ვენახების საერთო ფართობი, ვაზის ძირთა რაოდენობა, იმერეთში გავრცელებული ვაზის ჯიშები, მათი მოსავლიანობა, 2015, 2016 და 2017 წლის პირველ კვარტალში ექსპორტზე გასული ქართული ღვინის რაოდენობა, ავიღე საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული და ღვინის ეროვნული სააგენტოდან.

4. რეგიონის ზოგადი გეოგრაფიული დახასიათება

იმერეთი — დასავლეთ საქართველოს ერთ-ერთი ისტორიულ-გეოგრაფიული მხარე, ამჟამად იმერეთის მხარის ნაწილი. ვრცელი მნიშვნელობით იგი დასავლეთ საქართველოს ისტორიული სახელწოდებაა, ისევე როგორც ძველი კოლხეთი, ეგრისი, აფხაზეთი.

საკუთრივ იმერეთი შემოსაზღვრულია აღმოსავლეთით ლიხის ქედით, დასავლეთით ცხენისწყლით, ჩრდილოეთით კავკასიონის ქედით და სამხრეთით ფერსათის, ანუ მესხეთის მთებით. სახელწოდება დაკავშირებულია ამ მხარის მდებარეობასთან, იმერეთი, ანუ ლიხს იქითა მხარე.

იმერეთი იყოფა ორ ნაწილად: ზემო და ქვემო იმერეთად. იმერეთის ტერიტორიაზე აღმოჩენილი არქეოლოგიური ძეგლები ადასტურებს, რომ ამ მხარეში ადამიანს ცხოვრება, ჯერ კიდევ, ქვედა პალეოლითის ხანაში დაუწყია. მათ შორისაა საკაჟის და ჭახათის (მდ. წყალწითელას ნაპირზე), დევისხვრელის (მდ. ჩხერიმელას ნაპირზე) გამოქვაბულები, სათაფლიის მიდამოები და სხვა. საქალაქო ცხოვრების უძველესი პერიოდის არქეოლოგიური ძეგლები

ნაპოვნია ქუთაისში, ვანში, ვარციხეში (როდოპოლისი), შორაპანში და სხვა. მხარის ხელსაყრელი გეოგრაფიული მდებარეობის გამო ამ ქალაქებს ოდითგანვე დიდი სტრატეგიული, ეკონომიკური და პოლიტიკური მნიშვნელობა ჰქონდა.

იმერეთის რეგიონი მოიცავს 12 მუნიციპალიტეტს: საჩხერის, ჭიათურის, ტყიბულის, ხონის, ხარაგაულის, ბაღდათის, ზესტაფონის, ქუთაისის, წყალტუბოს, სამტრედიის, ბაღდათისა და ვანის მუნიციპალიტეტებს. მხარის ფართობი შეადგებს 6552.3 კმ²-ს, მოსახლეობა კი დაახლოებით 700 ათასს. მოსახლეობის სიმჭიდროვე 1 კმ²-ზე 108 კაცია. მხარის ადმინისტრაციული ცენტრია ქალაქი ქუთაისი. მხარეში 542 დასახლებული პუნქტია, მათ შორის 529 სოფელი.

5. ფიზიკურ-გეოგრაფიული პირობები მევენახეობის განვითარებისთვის

იმერეთი საქართველოს მევენახეობა-მეღვინეობის უძველესი და ერთ-ერთი უმთავრესი რეგიონია, პროდუქციის როგორც რაოდენობის, ისე ხარისხის მხრივ. იგი იყოფა სამ ზონად: ზემო, შუა და ქვემო იმერეთი. ვენახები გაშენებულია მდინარეების - რიონის, ყვირილას, ჩხერიმელას, ძირულას და მათი შენაკადების ხეობებში, ზღვის დონიდან 50-500 მეტრ სიმაღლემდე. ჰავა საკმაოდ ნოტიოა, ზომიერად ცივი, თოვლიანი ზამთრითა და მშრალი, ზოგჯერ გვალვიანი, ცხელი ზაფხულით. საშუალოდ წელიწადში აქტიური ტემპერატურის ჯამი 3200-41000-ს შორის მერყეობს, ატმოსფერული ნალექების ჯამი 1200-1500 მმ ფარგლებში, მზის ნათების ხანგრძლივობა კი 1200-2100 საათს შეადგენს.

იმერეთის მევენახეობა-მეღვინეობა ხასიათდება ვაზის აბორიგენული ჯიშებისა და მათგან წარმოებული მაღალხარისხოვანი სუფრის ღვინოების მრავალფეროვნებით. (ვახუშტი ბაგრატიონის გეოგრაფიის ინსტიტუტის შრომები N4 (83), ტომი XIII, თბილისი 1960, გვ:171, 1960)

ზემო იმერეთში უმთავრესად მზადდება ნაზი, ხალისიანი ცქრიალა ტიპის ღვინომასალები, აგრეთვე მსუბუქი ევროპული ტიპის თეთრი და წითელი სუფრის ღვინოები, ადგილობრივი ვაზის: ციცქას, ცოლიკაურის, კრახუნას, ძველშავისა და სხვა ჯიშების ყურძნისაგან.

ზემო იმერეთი მდებარეობს იმერეთის უკიდურეს აღმოსავლეთ ნაწილში, კოლხეთის დაბლობის გაგრძელებაზე. იგი წარმოადგენს პლატოს, ძირითადად, 500 მ აბსოლუტურ სიმაღლეებზე. ძირულა-ყვირილას შუამდინარეთში მისი სიმაღლე კლებულობს ჩრდილო-დასავლური მიმართულებით.

ზემო იმერეთის პლატო არაერთგვაროვანია და მასზე წარმოდგენილია რელიეფის ორი, გენეტიკურად და მორფოლოგიურად განსხვავებული ტიპი.

ზემო იმერეთის პლატოს ჰიდროგრაფიული ქსელი წარმოდგენილია მდ.ყვირილას განტოტვილი სისტემით. რეგიონის ძირითად ნაწილს რწყავენ: ყვირილა, ძირულა და

ჩხერიმელა, მათი მრავალი შემდინარით, რომელთა შორის უმნიშვნელოვანესია - მდ. სამალხევი, გეზრულა, დუმალა და სხვ. რაჭის ქედიდან ჩამომდინარე ძუსა, ბუჯა, კაცხურა, ჯრუჭულა და ლიხის ქედიდან - ღვიგზა, რიკოთულა და სხვ.

რეგიონის ოროგრაფიული თავისებურება განსაზღვრავს ამ კლიმატურ პირობებს. აქ მზის ნათების ხანგრძლივობა საკმაოდ მაღალია და საშუალო წლიური სიდიდე ტერიტორიულად იცვლება 2100 – 2300 საათს შორის.

რეგიონში მოსული ატმოსფერული ნალექების ჯამი შეადგენს 900-1500 მმ-ს. განსაკუთრებით მცირე რაოდენობის ნალექები მოდის მდ.ყვირილას ხეობაში, ჭიათურა-სხვიტორის მონაკვეთში (900-1200 მმ). ეს ადგილი, დასავლეთ საქართველოს სხვა რეგიონებთან შედარებით, ყველაზე უფრო მშრალია.

მევენახეობა - ზემო იმერეთის სოფლის მეურნეობის ერთ-ერთი უძველესო და ტრადიციული დარგია. აქ გავრცელებულ ვაზის ჯიშებს შორის აღსანიშნავია: ცოლიკაური, ციცქა, ძველშავი, გორული მწვანე (ქვიშხური), ალიგოტე, პინო და სხვა. ცქრიალა ღვინოებისთვის აქ ძირითადად იყენებენ ადგილობრივ ჯიშებიდან: ციცქას, ძველშავს და გორულ მწვანეს (ქვიშხური); შემოტანილი ჯიშებიდან: ალიგოტეს, პინოს (შავი, თეთრი) და შარდონეს.

ზემო იმერეთში მაღალხარისხოვანი პროდუქციის მიღებას ძირითადად განაპირობებს ნიადაგურ-კლიმატური პირობების თავისებურება; მათ შორის, შედარებით გრილი და ზომიერად ნოტიო ამინდის პირობები. ცოლიკაურის, ციცქასა და გორულ მწვანესგან მზადდება მაღალხარისხოვანი ევროპული ტიპის სუფრის ღვინოები: შედარებით ამალეებულ ზონაში კი იმავე ჯიშებიდან (ცოლიკაურის გარდა) ბუნებრივად ცქრიალა ღვინოები იწარმოება.

ზემო და შუა იმერეთში, ისევე როგორც დასავლეთ საქართველოს სხვა რეგიონებში, ყურძნის შაქრიანობა სიმაღლის მატებით განსაზღვრულ სიდიდემდე ჯერ მატულობს, შემდეგ კი თანდათან მცირდება.

შიდა ქართლიდან ზემო იმერეთში შემოტანილი გორული მწვანესგან იწარმოება ევროპული ტიპის სუფრისა და ცქრიალასათვის საუკეთესო ღვინომასალა. ეს ჯიში პერსპექტიულია ზემო იმერეთის ზომიერი ტემპერატურის პირობებში. სამეურნეო მნიშვნელობით მისი გავრცელება დასაშვებია 750 – 800 მ სიმაღლემდე, სადაც ეს ჯიში 18-17 %-მდე შეაქარს აგროვებს, 400 მ სიმაღლეზე გავრცელებული აღნიშნული ჯიში 24%-მდე, 600 მ-ზე კი შესაბამისად 21,5% შეაქარს აგროვებს. გორული მწვანესგან ევროპული ტიპის სუფრის ღვინოების მისაღებად ხელსაყრელია 400-550 მ სიმაღლის ადგილები, 550 მ-ზე ზევით კი მისგან ცქრიალასათვის კონდიციური ღვინომასალა იწარმოება. ზემო იმერეთში, ციცქასა და გორული მწვანეს გარდა, გავრცელებულია ცქრიალასათვის მაღალხარისხოვანი პროდუქციის მომცემი ადგილობრივი ძველშავი, საფრანგეთიდან შემოტანილი ალიგოტე, პინო და შარდონე. აქედან გამომდინარე ზემო იმერეთს გააჩნია სათანადო კლიმატური ნიადაგური შესაძლებლობები, რომ შიდა ქართლთან ერთად, ჩვენი ქვეყნისთვის ცქრიალა ღვინომასალის წარმოების სანედლეულო ბაზად იქცეს.

შუა იმერეთი მევენახეობა-მეღვინეობის ძირითად ზონად ითვლება დასავლეთ საქართველოში. ვენახები ამ მიკრორაიონში გაშენებულია ზღვის დონიდან 140-470 მეტრის სიმაღლეზე. ადგილობრივი ვაზის: ციცქას, ცოლიკაურის, ალადასტურის, კრახუნას, ძველშავისა და სხვა ჯიშების ყურძნისაგან მზადდება წარმოშობის ადგილის და ჯიშობრივი დასახელების, უმაღლესი ხარისხის, ორიგინალური, სუფრის თეთრი, წითელი და ვარდისფერი ღვინოები.

იმერეთში მრავალ საუკუნოვანი ხალხური ტრადიციების საფუძველზე შექმნილია იმერული ტიპის ღვინის დაყენების ორიგინალური ტექნოლოგია, რომლის თავისებურება იმაში მდგომარეობს, რომ ყურძნის ტკბილის ალკოჰოლური დუდილი წარმოებს მიწაში ჩაფლულ ჭურებში დურდოზე (ჭაჭა – კლერტის გარეშე), რომელიც მთელი მადუღარი მასის 4-6%-ს შეადგენს. დადულების შემდეგ ღვინომასალას ჭურში აყოვნებენ 1,5-2 თვით, შემდეგ ხსნიან დურდოდან, გადააქვთ კასრებში და შემდგომი მოვლა-დამუშავება არსებული ინსტრუქციით გრძელდება. ასეთი წესით დაყენებული ღვინო ევროპული ტიპის ღვინოსთან შედარებით უფრო ექსტრაქტული და სხეულიანია,

ამავე დროს მსუბუქია, ჰარმონიული და ხასიათდება სასიამოვნო გემოთი და ყურძნის ჯიშური არომატით.

ქვემო იმერეთი მოქცეულია იმერეთის დასავლეთ ნაწილში, მდინარე რიონის აუზში. აქ ვენახები გაშენებულია ზღვის დონიდან 40-420 მეტრის სიმაღლეზე. მეღვინეობის თვალსაზრისით ეს ზონა ორდინალური ღვინოების ზონაა, სადაც ცალკეულ უბნებში მზადდება ხარისხოვანი ღვინოები ადგილობრივი ვაზის ჯიშებისაგან.

მევენახეობა ქვემო იმერეთში სოფლის მეურნეობის ერთ-ერთი ძირითადი და შემოსავლიანი დარგია. მას ძირითადად მეღვინეობის მიმართულება აქვს. მევენახეობის ბაზაზე საკვლევ რაიონში აგებულია ღვინის პირველადი გადამამუშავებელი 13 ქარხანა (ქუთაისში, ვარციხეში, ვანში და სხვ.).

რევოლუციამდელ პერიოდში მევენახეობა ქვემო იმერეთში, ისევე როგორც მთელ საქართველოში, მეტად მძიმე მდგომარეობაში იყო. ვენახების აღდგენა საქართველოში დაიწყო საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ. 1937 წელს ვენახების ფართობმა ქვემო იმერეთში 7971 ჰექტარს მიაღწია და შემდეგშიც თანდათანობით იზრდებოდა. 1937-1940 წლებში ვენახების ფართობი ქვემო იმერეთში გაიზარდა 20.2%-ით.

მევენახეობას ძალიან დიდი მნიშვნელობა აქვს სოფლის მეურნეობის ეკონომიკაში. ბაღდათის, თერჯოლისა და ვანის რაიონებში მევენახეობა სოფლის მეურნეობის წამყვანი დარგია და შემოსავლის მთავარ წყაროს წარმოადგენს. ეს სამი რაიონი მაღალი ხარისხის სუფრის ღვინოსა და შამპანურის მასალის ზონაა. ქუთაისისა და ნაწილობრივ ტყიბულის რაიონებში მევენახეობა საუკეთესო სუფრის ღვინის ნედლეულს იძლევა, ხოლო ქვემო იმერეთის დანარჩენ რაიონებში - ორდინარული ღვინის ნედლეულს.

ვენახების ჯიშობრივი შემადგენლობა ქვემო იმერეთში მეტად მრავალფეროვანია, მაგრამ ფართო გავრცელება და სამრეწველო მნიშვნელობა რამდენიმე ჯიშს აქვს. ყველაზე გავრცელებული ვაზის ჯიშია ცოლიკაური, შემდეგ ციცქა. დანარჩენი ჯიშებიდან აღსანიშნავია: დონდლაბი, ძველშავი, მაგალობლიშვილი, ალექსანდროული, კრახუნა, გორული მწვანე, ოცხანური საფერე, რქაწითელი, ოჯალეში და სხვ. ეს ჯიშები მაღალხარისხოვან ევროპული ტიპის იმერულ სუფრის ღვინოებს

იძლევიან. ცოლიკოური გამოირჩევა მაღალი მოსავლიანობით, პროდუქციის კარგი ხარისხით, სოკოვან დაავადებათა და მავნებლების მიმართ შედარებით უფრო მეტი გამძლეობით. ამით აიხსნება მისი ფართო გავრცელება.

მევენახეობის აგროტექნიკურ ღონისძიებათა კომპლექსში ერთ-ერთ მძლავრ ფაქტორს მოსავლიანობის გაზრდისთვის მინერალური და ადგილობრივი სასუქების სწორად გამოყენება წარმოადგენს. ქვემო იმერეთში ნიადაგების მეტი ნაწილი ღარიბია ორგანული და მინერალური ნივთიერებებით და საჭიროებს ორგანო-მინერალური სასუქების შეტანას.

რაიონებს შორის ვენახის ფართობი ყველაზე მეტი ბაღდათის რაიონშია. აქ ვენახები გვხვდება როგორც ვაკე, ასევე მთის ფერდობებზე. გავრცელებული ჯიშებია: ცოლიკაური, ციცქა, ძველშავი, კრახუნა, ოცხანური საფერე, დონდლლაბი და სხვ. ამ ჯიშებს შორის ყველაზე მეტი ფართობი ცოლიკაურს უჭირავს (80%-ზე მეტი), შემდეგ ძველშავს და ციცქას. ციცქა მეტ შემოსავალს იძლევა, მაღალი ხარისხის ჯიშია, განვითარების პერსპექტივაც აქვს, მაგრამ ის უფრო ნაზი ვაზია, მეტ მოვლას მოითხოვს და ამის გამო არ არის ფართოდ გავრცელებული.

ღვინის ხარისხით უკეთესი მაჩვენებელი იმ ვენახებს აქვს, რომლებიც მთის ფერდობებზე მდებარეობენ, მოსავლიანობით კი ვაკე ადგილებში განლაგებული ვენახები გამოირჩევიან.

მევენახეობაში მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია თერჯოლისა და ვანის რაიონებს. თერჯოლის რაიონში ვენახები განლაგებულია ძირითადად სხვადასხვა სახის ნემომპალა-კარბონატულ ნიადაგებზე, ვანის რაიონში კი ტყის ყომრალ ნიადაგებზე.

თერჯოლის რაიონი შამპანურის მევენახეობის ზონად ითვლება. აქ ვენახების მთელი ფართობის 60%-ზე მეტი ციცქაზე მოდის, ცოლიკოურსაც საკმაოდ დიდი ფართობი უკავია. ვანის რაიონში, პირიქით, ცოლიკოურის ჯიშის ვენახები უფრო გავრცელებულია. ყურძნის საშუალო საჰექტრო მოსავლიანობა უფრო მაღალია, ვიდრე ქვემო იმერეთის სხვა რაიონებში.

ქუთაისის რაიონში ვენახები განლაგებულია ყვითელმიწა და ტყის ყომრალნიადაგებზე. აქ მევენახეობას სამრეწველო მნიშვნელობა აქვს მხოლოდ სამხრეთ-აღმოსავლეთ ნაწილში.

ტყიბულის, სამტრედიის, ხონის და წყალტუბოს რაიონებში ვენახები გაცილებით უფრო ნაკლები რაოდენობით გვხვდება. აქ ყურძნის მოსავლიანობაც დაბალია და ღვინოც შედარებით დაბალი ხარისხის დგება.

6. ქართული ვაზის ისტორია

საქართველო ითვლება ვაზის წარმოშობის ერთ–ერთ პირველ ცენტრად. სავარაუდოდ, ძვ. წ. აღ. 6000–4000 წლებიდან მომდინარეობს ვაზის სელექცია. აქედან, კულტურული ვაზი გავრცელდა ხმელთაშუა ზღვის აუზში, ახლო აღმოსავლეთში და ბოლოს ამერიკაში. ყურძნის წიპწები აღმოჩენილია ირანში, თურქეთში, სირიაში, ლიბანსა და იორდანიაში. თუმცა, ქართული მასალების ასაკი და სახეობათა სრულყოფილება ნათლად მოწმობს, რომ საქართველოში ვაზის მოშენებისა და ღვინის დამზადება ჩვენს წელთაღრიცხვამდე 7000 წლის წინ ან უფრო ადრე იყო. საქართველოში ვაზის ხანგრძლივი კულტივარების დამადასტურებელ ფაქტს წარმოადგენს თესლების არქეოლოგიური ნარჩენები. 1965 წელს სიმონ ჯანაშიას ისტორიის სახელმწიფო მუზეუმისა და თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ერთობლივმა ექსპედიციამ შულავერის მდელოზე (ქვემო ქართლი) აღმოაჩინა უძველესი დასახლება და მისი ნანგრევები, სადაც დიდი ოდენობით ბოტანიკური მასალა იპოვნეს. აღმოჩენილ მასალებს შორის განსაკუთრებით საყურადღებო იყო ყურძნის წიპწა. ანალიზის შემდეგ, მორფოლოგიური და ამპლეომეტრული მონაცემების მიხედვით ქართველმა და უცხოელმა მეცნიერებმა დაადგინეს, რომ ის არის მოშინაურებული ყურძნის ნაირსახეობის წიპწა. ნახშირწყლების ანალიზის შედეგად აღმოჩნდა, რომ წიპწები თარიღდება ჩვ. წ-მდე 5000-7000 წლებით და არის უძველესი არამარტო საქართველოში, არამედ მთელს მსოფლიოში. გვიანი ქვის ხანის, ნეოლითის მონაცემების მიხედვით, კაცობრიობის კულტურულ და ეკონომიკურ ცხოვრებაში ღვინის კულტურა სწორედ საქართველოდან მკვიდრდება. შულავერში აღმოჩენილი უძველესი მოშინაურებული ყურძნის წიპწები ადასტურებს, რომ იმ დროისთვის მტკვრის ხეობაში, სამხრეთ და ცენტრალურ საქართველოში უკვე არსებობდა კარგად განვითარებული მეღვინეობის კულტურა. ლეგენდის მიხედვით, როდესაც წმინდა ნინო საქართველოში შემოვიდა, მას ხელში ეჭირა ვაზისგან დამზადებული, საკუთარი თმით შეკრული ჯვარი. ასევე, ქართული ეკლესიის კარები ხშირად ვაზის ფიცრებისაგან კეთდებოდა. გავრცელებული იყო ვაზის ჩუქურთმის გამოყენება ტაძარ–მონასტრების მშენებლობის დროს. ქართველი ხალხი შორეულ წარსულში ვაზს წმინდა მცენარედ თვლიდა. ძველ დროში, საქართველოს ეკონომიკის ერთ–ერთი მნიშვნელოვანი

საფუძველი მევენახეობა იყო. საქართველოდან ღვინის ექსპორტს აწარმოებდნენ მეზობელი ქვეყნები. დამპყრობლების მხრიდან (თემურ–ლენგი, შაჰ–აბასი), ვენახების გაჩეხვის მიზანს წარმოადგენდა ქვეყნის ეკონომიკურად დაქვეითება და შემოსავლის შემცირება. (საქართველოს მევენახეობა და მეღვინეობა)

ქართული მევენახეობის მწვერვალი მე-19 საუკუნის მეორე ნახევარში იყო. ქართული მეღვინეობის განვითარებაში უდიდესი წვლილი შეიტანა თავადმა ალექსანდრე ჭავჭავაძემ, რომელიც ფლობდა თელიანის მამულს. სწორედ იქ დაიწყო ადგილობრივი, სხვადასხვა სახის ღვინოების (რქაწითელი, მწვანე, საფერავი) დამზადება.

7. იმერეთში გავრცელებული ვაზის ჯიშები

ამჟამად მსოფლიოში 4 ათასამდე ვაზის ჯიშია, მათ შორის 500-მდე - ქართული. საქართველოს ვაზის სტანდარტულ ასორტიმენტში შეტანილია 41 ჯიში, აქედან 27 ტექნიკური (საღვინე) ჯიშია, 14 - სუფრის. გადასამუშავებლად იყენებენ მთელი ფართობიდან მიღებული მოსავლის 96-97%-ს: ხოლო სასუფრედ - 3-4%-ს. საქართველოში ვაზის ჯიშებიდან უფრო გავრცელებულია რქაწითელი - 55%, ცოლიკაური - 10,2%, ჩინური - 7%, საფერავი - 4%, კახური მწვანე - 3,3%, გორული მწვანე - 2,1%. დანარჩენი ჯიშები შედარებით მცირე ფართობზეა. ივანე ჯავახიშვილს თავის წიგნში „საქართველოს ეკონომიური ისტორია“ ვაზის 413 ჯიში აქვს აღნიშნული. (სასოფლო სამეურნეო წარმოების ჯაჭვი იმერეთში (მევენახეობა-მელვინეობა))

იმერეთი საქართველოს მევენახეობა-მელვინეობის უძველესი და ერთ-ერთი უმთავრესი რეგიონია, პროდუქციის როგორც რაოდენობის ისე ხარისხის მხრივ. იგი იყოფა სამ ზონად: ზემო, შუა და ქვემო იმერეთი. ვენახები გაშენებულია მდინარეების რიონის, ყვირილას, ჩხერიმელას, ძირულას და მათი შენაკადების ხეობებში, ზღვის დონიდან 50-500 მეტრ სიმაღლემდე. რეგიონში ყველაზე გავრცელებული და პოპულარული ვაზის ჯიშებია:

ციცქა - ადგილობრივი მაღალხარისხოვანი თეთრყურძნიანი, საგვიანო სიმწიფის, საღვინე ვაზის ჯიშია, მიეკუთვნება იმერეთის ვაზის ჯიშთა ჯგუფს. მკვლევართა აზრით, მისი წარმოშობის მხარედ ხარაგაულის მუნიციპალიტეტის სოფ. ციციური ითვლება. მისი კვირტის გაშლა აპრილის მეორე დეკადის დასაწყისში, ჰაერის საშუალო დღეღამური ტემპერატურის 12°C-ზე მდგრადი გადასვლიდან, აღინიშნება; ყვავილობა - მაისის ბოლო რიცხვებში. ყურძენი სიმწიფეს აგვისტოს მეორე ნახევარში, აქტიურ ტემპერატურათა ჯამის 2800°C დაგროვებისას იწყებს. ტერიტორიის დაბლობ ნაწილში, 450 მ სიმაღლემდე, სადაც აქტიურ ტემპერატურათა ჯამი ოქტომბრის პირველ დეკადაში 3800°C-მდე გროვდება, ყურძენი სრულ სიმწიფეში შედის. ამ დროს მისი შაქრიანობა აღწევს 21,5 %-ს, მჟავიანობა კი - 8,4 გ/დმ³-ს.

ციცქა ერთ-ერთი გამორჩეული ჯიშია საქართველოში მაღალი ხარისხის ცქრიალა ღვინოების დასამზადებლად. იმერეთის რაიონებში ყურძენი სრულ სიმწიფეში შედის ოქტომბრის მეორე ნახევრიდან. ყურძნის წვენში შაქარი შეადგენს 18,0-25,0%-ს, ხოლო მჟავიანობა - 6,9-10,5 გ/ლ-ს. ციცქასგან ცოლიკაურთან ერთად მზადდება ადგილწარმოშობის დასახელების კონტროლირებადი უმაღლესი ხარისხის თეთრი მშრალი ღვინო „სვირი“.

ცოლიკაური - ქართული აბორიგენული თეთრყურძნიანი ვაზის ჯიშია. მიეკუთვნება იმერეთის ვაზის ჯიშთა ჯგუფს. იმერეთის გარდა გავრცელებულია რაჭა-ლეჩხუმში, გურიაში, სამეგრელოში, აჭარასა და აფხაზეთში. ფართობის მიხედვით რქაწითელის შემდეგ მეორე ადგილი უკავია საქართველოში. გამორჩევა მაღალი სამეურნეო-ტექნოლოგიური მახასიათებლებით. მისგან მზადდება ევროპული და იმერული ტრადიციული წესით დაყენებული მაღალხარისხიანი სუფრისა და ბუნებრივად ნახევრად ტკბილი ღვინოები, რომელთაც ახასიათებს ღია ჩალისფერი შეფერვა, დიდი სხეული, ალკოჰოლისა და მჟავიანობის ნორმალური შემცველობა, სიხალისე და მაღალი გემური მაჩვენებლები, ჯიში საგვიანო სიმწიფის პერიოდისაა, ყურძენი ოქტომბრის მეორე ნახევრიდან მწიფდება. ყურძნის წვენში შაქარი შეადგენს 20,0-25,0%-ს, ხოლო მჟავიანობა - 7,5-9,5 გ/ლ-ს. ცოლიკაურისაგან მზადდება ადგილწარმოშობის დასახელების ღვინოები „სვირი“ (ციცქასთან ერთად) და „ტვიში“.

კრახუნა - ქართული აბორიგენული თეთრყურძნიანი ვაზის ჯიშია. მიეკუთვნება იმერეთის ვაზის ჯიშთა ჯგუფს. ჯიში გამოიყენება ევროპული და იმერული ტრადიციული ღვინოების, ასევე მაგარი და სადესერტო ღვინოების დასამზადებლად. ევროპული წესით დაყენებული ღვინო მოყვითალო-ჩალისფერია, ხასიათდება სისრულით, ენერგიითა და სასიამოვნო გემოთი. იმერული წესით დაყენებული კრახუნას ღვინო ხასიათდება ლამაზი შეფერილობით, ალკოჰოლის ნორმალური შემცველობით, დიდი სხეულითა და ჰარმონიით, კარგი გემოთი. დამკვლევისას კრახუნას ღვინო საგრძნობლად უმჯობესდება. იგი ლამაზ მოოქროსფრო ყვითელ ფერს იღებს და ივითარებს ძლიერ ჯიშურ ბუკეტს. ყურძნის დაგვიანებით დაკრეფისას კრახუნასგან შეიძლება დამზადდეს განსაკუთრებული მაღალი ხარისხის შემაგრებული

და სადესერტო ღვინო, რომელიც ხასიათდება მდიდარი ჯიშური არომატითა და ხალისიანი მჟავიანობით. ჯიში საშუალოზე საგვიანო სიმწიფის პერიოდისაა, ზესტაფონში ყურძენი მწიფდება სექტემბრის ბოლოს და ოქტომბრის დასაწყისში. ყურძნის წვენი შაქარი შეადგენს 21,0-23,0 %-ს, ხოლო მჟავიანობა - 7,5-8,5 გ/ლ-ს.

დონდლაბი - ქართული თეთრყურძნიანი ვაზის ჯიშია იმერეთიდან. დონდლაბის რამდენიმე ვარიანტია ცნობილი: მწვანე დონდლაბი, თავწითელა დონდლაბი და მჭკნარა დონდლაბი. ჩამოთვლილი ვარიანტებიდან პროდუქციის ხარისხობრივი მაჩვენებლებით გამოირჩევა მჭკნარა დონდლაბი. მჭკნარა დონდლაბი საღვინე ვაზის ჯიშია. ცალკე დაყენებული მისი ღვინო ღია მოყვითალო ფერისაა, საკმაოდ ექსტრაქტული და ჰარმონიულია. მისი გამოყენება შეიძლება ციცქასა და ცოლიკოურთან ერთად კუპაჟში, საკმაოდ ხარისხიანი ადგილობრივი მოხმარების ღვინოების დასამზადებლად, ხოლო ცალკე - ყურძნის წვენისა და საბრენდე ღვინომასალის დასამზადებლად. ჯიში საშუალოზე საგვიანო სიმწიფის პერიოდისაა, იმერეთის ზონაში ყურძენი მწიფდება სექტემბრის ბოლოს და ოქტომბრის დასაწყისში. ყურძნის წვენი შაქარი შეადგენს 20,0-22,0%-ს, ხოლო მჟავიანობა - 7,6-9,3გ/ლ-ს.

ყურძნის შაქარ-მჟავიანობაზე, ვაზის ჯიშების თავისებურებასთან ერთად, დიდ გავლენას ახდენს ადგილმდებარეობის რელიეფური (ჰიფსომეტრია, ფერდობის ექსპოზიცია, დახრილობა), კლიმატური და ნიადაგური პირობები.

მევენახეობა ქვემო იმერეთში სოფლის მეურნეობის ერთ-ერთი ძირითადი და შემოსავლიანი დარგია. მას ძირითადად მეღვინეობის მიმართულება აქვს. მევენახეობის ბაზაზე საკვლევ რაიონში აგებულია ღვინის პირველადი გადამამუშავებელი 13 ქარხანა (ქუთაისში, ვარციხეში, ვანში და სხვ.).

თეთრი ყურძნის ჯიშები/ღვინოები

ცოლიკაური - უმაღლესი ხარისხის თეთრი ნახევრად ტკბილი ღვინოა. იგი მზადდება ცოლიკოურის ჯიშის ყურძნისაგან, ტკბილის არასრული დადუღებით. ის ხასიათდება ღია ჩალისფერი შეფერვით, გამოხატულია ტროპიკული ხილის არომატით. ნატიფი და არომატული სიტკბო, შეზავებული მსუბუქ მჟავიანობასთან განაპირობებს ხანგრძლივ და გაწონასწორებულ დაბოლოებას. (ჯავახიშვილი, 1986)

ციცქა - ვაზის ჯიშში მიეკუთვნება იმერეთის აბორიგენულ ვაზის ჯიშთა ჯგუფს და დგება ღია ჩალისფერი ღვინო მომწვანო ელფერით, ახასიათებს მცენარეული ტონები და გამოირჩევა მსხლის, ლიმნის, თაფლის, ნესვის არომატებით. ციცქა მაღალმჟავიანი, ხალისიანი და ენერგიული ღვინოა.

კრახუნა - ერთ-ერთი ყველაზე ძლიერი და ხასიათიანი იმერული თეთრი ღვინოა. რომელიც მზადდება ამავე სახელწოდების ყურძნის ჯიშისგან - კრახუნასგან. ის ძირითადად გავრცელებულია იმერეთის რეგიონში და გამოირჩევა ალკოჰოლის შედარებით მაღალი შემცველობით. კრახუნას ახასიათებს განსაკუთრებული თვისება, ერთნაირად კარგად შეუძლია თავი წარმოაჩინოს როგორც ახალგაზრდა ტიპის (თავის ცინცხალი ყვავილოვანი არომატებითა და მადისადმძვრელი მჟავიანობით), ასევე განუმეორებელია დაძველებული ტიპის ღვინის ამპლუაში. ღვინო კრახუნა არის ღია ჩალისფერი, ახასიათებს სასიამოვნო არომატი, რომელშიც ჭარბობს ყვითელი ხილის სურნელი და აქვს მკვეთრად გამყოლი გემო. ღვინის მოყვარულები ყოველთვის სადნიშნავენ, რომ სხვ აიმერულ თეთრ ღვინოებთან შედარებით, კრახუნასაგან დაყენებული ღვინო, სხეულიანობით, ოქროსფერი შეფერილობითა და განსაკუთრებული ენერგიულობით გამოირჩევა.⁷

სვირი - იმერეთში ერთ-ერთი ცნობილი ადგილწარმოშობის დასახელების, თეთრი მშრალი ღვინო, რომელიც იწარმოება ზესტაფონის მუნიციპალიტეტში, სოფელ სვირის მიკროზონაში. აღნიშნული მიკროზონა მდებარეობს მდინარე ყვირილას მარცხენა სანაპიროზე. ღვინო მზადდება ცოლიკოურისა და ციცქას ჯიშის ყურძნისგან, აგრეთვე

რეკომენდირებულია კრახუნას ჯიშის ყურძნის გამოყენებაც და ხასიათდება მუქი ჩალისფერი მოყვითალო ელფერით, ხილისტონებით, განვითარებული ბუკეტით, ექსტრაქტიულობითა და ჰარმონიულობით.

კუნძა- იმერეთის ყურძნის ჯიშთა სიაში უცნობ ავტორს აქვს მოხსენიებული, მაგრამ სახელის მეტი მის ნაშრომში ამ ჯიშზე თითქმის არაფერია ნათქვამი, გარდა იმისა, რომ ვიწროდ შემოფარგლულ არეზეა გავრცელებული. ამ ავტორის დახასიათებით კუნძას ვაზი დიდი ტანისაა, აქვს მსხვილი მარცვალი, სქელკანიანია და წვენი თეთრი აქვს.

მწვანე - ქუთაისის ტერიტორიაზეა გავრცელებული, განსაკუთრებით დაბლარ ადგილებში.

იმერეთის თეთრი ყურძნის ჯიშთა სიაში კიდევ გვხვდება რამდენიმე სახელი, რომელთაგან აღსანიშნავია: კვირტისთავა, ხარისთვალა, ყურ-წითელა, ნაცარა, სადადეგო, სამჭაჭა, სათიბა, მაღლარი, კაპისტონი, თეთრი ბუდეშური, განჯის ყურძენი, წინწკვა, მაისა, ქართულა, თუმცა ეს ჯიშები ფართოდ გავრცელებული არაა და მეტი ინფორმაცია მათ შესახებ არ მოიპოვება.

წითელი და შავი ყურძნის ჯიშები/ღვინოები

ოცხანური - ოცხანური არის უნიკალური ჯიში, რომელიც იმერეთში ხარობს, თერჯოლის რაიონის ზედა, შედარებით მაღლობ ზონაში. ჯიში არის საკმაოდ გამძლე გარემო პირობების მიმართ, ნაყოფი დიდხანს არ ფუჭდება მოუკრეფაობის შემთხვევაში. ამასთან, შედარებით გვიან მოკრეფის შემთხვევაში კიდევ უფრო უკეთესი ხდება, რადგან შედარებით დაბალი ჰაერის ტემპერატურის დროს იზრდება ყურძნის შაქრიანობა.

ძველშავი - ზესტაფონის ტერიტორიაზეა გავრცელებული, მისი ლერწი წაბლისფერია, მოგრძო მტევანი და მსხვილი მარცვალი აქვს, არის თხელკანიანი, ყურძენი ტკბილია.

აკიდო - ეს ყურძნის ჯიში უცნობ ავტორს აქვს მოხსენიებული, რომლის გადმოცემითაც ეს ჯიში იმერეთის სამხრეთ ნაწილში ცხენისწყლის მიდამოებში ყოფილა გავრცელებული. აკიდოსგან წითელი ღვინო მზადდება.

დონდლლაბი - შავი ყურძნის ჯიშის სახელია. ამ ჯიშს კვირტი მოთეთრო-მოვარდისფრო აქვს, ხოლო მტევანი მსხვილი. ადრე მას ხარისთვალა, საკუჭალა და მაჭანაურიც კი ეწოდებოდა.

იმერეთის წითელი და შავი ყურძნის ჯიშთა სიაში, კიდევ გვხვდება რამდენიმე სახელი, რომელთა შესახებაც არც თუ ისე ბევრი ინფორმაცია მოიპოვება და მხოლოდ ცალკეულ ავტორებს აქვთ აღწერილი. ეს ჯიშებია: მელისკუდა, ტრედისფეხა, ბჟღია, შავი ბუდეშური, ადანასური, წველოური, არაბოული, რცხილათუბანი, ჯანი. (ჯავახიშვილი, 1986)

იმერეთში გავრცელებული ყურძნის ჯიშების კლასიფიკაცია სამეურნეო დანიშნულების მიხედვით

საჭმელი ყურძნის ჯიშები - დონდლლაბი, კრახუნა, მელისკუდა, ჯანი სავი.

სამაჭრე ჯიშები - სადადეგო თეთრი, სამაჭრე, წინწკვა თეთრი.

ყურძნის საღვინე ჯიშები - აკიდო, კამური შავი და თეთრი, კაპისტონი, კრახუნა, კუნძა თეთრი, მაისა თეთრი, მწვანე, რკო, რცხილათობანი შავი, საფერავი შავი, ციცქა თეთრი, ცოლიკაური, ჯანი შავი.

საჭაჭე ჯიშები - სამჭაჭა.

ყურძნის ადრეული ჯიშები - ბჟღია, კაპისტონი. (ჯავახიშვილი, 1986)

8. 2004 და 2014 წლების სასოფლო-სამეურნეო აღწერების სტატისტიკური ინფორმაცია იმერეთის რეგიონში მევენახეობის შესახებ

2004 წლის სასოფლო სამეურნეო აღწერის მიხედვით, იმერეთის რეგიონში ვენახების საერთო ფართობი შეადგენდა 8584 ჰექტარს (იხილეთ დანართში ცხრილი N1), ხოლო რეგიონების მიხედვით ის შემდეგნაირად იყო განაწილებული: ტყიბულის რაიონი - 179 ჰა, წყალტუბოს რაიონი - 179 ჰა, ჭიათურის რაიონი - 599 ჰა, ბაღდათის რაიონი - 1367 ჰა, ვანის რაიონი - 1098 ჰა, ზესტაფონის რაიონი - 2229 ჰა, თერჯოლის რაიონი - 1363 ჰა, სამტრედიის რაიონი - 130 ჰა, საჩხერის რაიონი - 843 ჰა, ხარაგაულის რაიონი - 514 ჰა და ხონის რაიონი - 84 ჰა.

რაც შეეხება ვენახებში ვაზის ძირთა რაოდენობას, 2004 წელს ის იმერეთის რეგიონში 29 573 693-ს შეადგენდა. ხოლო რეგიონების მიხედვით ასე იყო გადანაწილებული: ტყიბულის რაიონი - 888 946 ძირი, წყალტუბოს რაიონი - 942 940, ჭიათურის რაიონი - 2 963 088, ბაღდათის რაიონი - 3 534 492, ვანის რაიონი - 2 614 650, ზესტაფონის რაიონი - 7 066 025, თერჯოლის რაიონი - 6 140 188, სამტრედიის რაიონი - 249 708, საჩხერის რაიონი - 3 230 028, ხარაგაულის რაიონი - 1 563 456 და ხონის რაიონი - 380 172 ძირი. (საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული დეპარტამენტი)

იმერეთის რეგიონში ვაზის ჯიშებიდან ყველაზე მეტად გავრცელებულია ციცქასა და ცოლიკაურის ჯიშები. 2004 წლის სასოფლო-სამეურნეო აღწერის მონაცემებით, ციცქას ჯიშის ვენახების საერთო ფართობი 2 783 ჰექტარს, ხოლო ძირთა რაოდენობა ვენახებში 10 348 548-ს შეადგენდა. რაიონების მიხედვით მონაცემები შემდეგნაირად გამოიყურებოდა: ტყიბულის რაიონი - 25 ჰა (126 116 ძირი), წყალტუბოს რაიონი - 7 ჰა (37 012 ძირი), ჭიათურის რაიონი - 103 ჰა (446 553 ძირი), ბაღდათის რაიონი - 48 ჰა (134 631 ძირი), ვანის რაიონი - 6 ჰა (14 490 ძირი), ზესტაფონის რაიონი - 1217 ჰა (3 925 958 ძირი), თერჯოლის რაიონი - 964 ჰა (4 314 021 ძირი), სამტრედიის რაიონი - 1 ჰა (2060 ძირი), საჩხერის რაიონი - 100 ჰა (397 385 ძირი), ხარაგაულის რაიონი - 310 ჰა (940 992

ძირი) და ხონის რაიონი - 2 ჰა (9 330 ძირი). (საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული დეპარტამენტი)

რაც შეეხება **ცოლიკაურის** ჯიშს, იმერეთის რეგიონში 2004 წელს მისი საერთო ფართობი 4 530 ჰექტარს შეადგენდა, ხოლო ძირთა რაოდენობა ვენახებში 14 212 692 იყო. რეგიონების მიხედვით მონაცემები შემდეგნაირად იყო განაწილებული: ტყიბულის რაიონი - 129 ჰა (634 194 ძირი), წყალტუბოს რაიონი - 155 ჰა (828 941 ძირი), ჭიათურის რაიონი - 164 ჰა (817 065 ძირი), ბაღდათის რაიონი - 1 126 ჰა (2 880 614 ძირი), ვანის რაიონი - 1 034 ჰა (2 481 102 ძირი), ზესტაფონის რაიონი - 94 ჰა (2 936 328 ძირი), თერჯოლის რაიონი - 361 ჰა (1 647 116 ძირი), სამტრედიის რაიონი - 128 ჰა (245 783 ძირი), საჩხერის რაიონი - 261 ჰა (934 202 ძირი), ხარაგაულის რაიონი - 152 ჰა (456 899 ძირი) და ხონის რაიონი - 76 ჰა (350 448 ძირი).

გარდა ციციასა და ცოლიკაურისა, რომელიც ყველაზე გავრცელებულია იმერეთის რეგიონში, ასევე გვხვდება ვაზის სხვა ჯიშებიც, თუმცა არც თუ ისე დიდი მასშტაბით.

2004 წლის სასოფლო-სამეურნეო აღწერის მიხედვით, იმერეთის რეგიონში **ალადასტურის** ჯიშის ვენახების საერთო ფართობი 23 ჰექტარს, ხოლო ძირთა რაოდენობა ვენახებში 59 076-ს შეადგენდა. აქედან უდიდესი ნაწილი სამ მუნიციპალიტეტზე ნაწილდებოდა. ესენია: ბაღდათის რაიონი - 13 ჰა (32 893 ძირი), ვანის რაიონი - 6 ჰა (15 013 ძირი) და ზესტაფონის რაიონი - 3 ჰა (5 101 ძირი).

რაც შეეხება **კრახუნას** ჯიშის ვაზს, მისი საერთო ფართობი 2004 წელს 36 ჰექტარი, ხოლო ძირთა რაოდენობა ვენახებში 122 799 იყო. უდიდესი ნაწილი აქაც სამ მუნიციპალიტეტზე მოდიოდა: ბაღდათის რაიონი - 13 ჰა (43 647 ძირი), ზესტაფონის რაიონი - 20 ჰა (66 657 ძირი) და თერჯოლის რაიონი - 2 ჰა (9 046 ძირი).

იმერეთში ასევე მოდის შიდა ქართლში გავრცელებული ვაზის ჯიში, **გორული მწვანე**, რომლის საერთო ფართობი 2004 წელს 69 ჰექტარი, ხოლო ძირთა რაოდენობა ვენახებში 240 627 იყო. ამ მხრივ განსაკუთრებით აღსანიშნავია საჩხერის რაიონი, 69 ჰექტრიდან 67 სწორედ ამ მუნიციპალიტეტშია გავრცელებული, ხოლო ძირთა რაოდენობა 232 262-ს შეადგენდა.

ოჯალუმის ჯიშის ვაზი იმერეთის რეგიონში 65 ჰექტარს, ხოლო ძირთა რაოდენობა ვენახებში 189 331-ს შეადგენდა, საიდანაც 57 ჰექტარი (155 693 ძირი) ბაღდათის მუნიციპალიტეტზე მოდიოდა.

ციცქასა და ცოლიკაურის შემდეგ, იმერეთის რეგიონში ყველაზე გავრცელებული ვაზის ჯიში **ძველშავია**. 2004 წლის მონაცემებით, მისი ფართობი 541 ჰექტარს, ხოლო ძირთა რაოდენობა ვენახებში 2 262 633-ს შეადგენდა. რეგიონების მიხედვით მონაცემები შემდეგნაირად იყო განაწილებული: ტყიბულის რაიონი - 1 ჰა (3 170 ძირი), წყალტუბოს რაიონი - 3 ჰა (16 247 ძირი), ჭიათურის რაიონი - 180 ჰა (939 883 ძირი), ბაღდათის რაიონი - 46 ჰა (121 902 ძირი), ვანის რაიონი - 3 ჰა (3 357 ძირი), ზესტაფონის რაიონი - 2 ჰა (6500 ძირი), თერჯოლის რაიონი - 5 ჰა (22 370 ძირი), საჩხერის რაიონი - 300 ჰა (1 145 989 ძირი).

იმერეთის რეგიონში ასევე მოდის შავი და თეთრი ჯიშის **იზაბელა (ადესა)**. 2004 წელს შავი იზაბელას (ადესა) საერთო ფართობი 169 ჰექტარი, ხოლო ძირთა რაოდენობა ვენახებში 506 667 იყო. რაც შეეხება თეთრ იზაბელას (ადესა), მისი ფართობი 90 ჰექტარს, ხოლო ძირთა რაოდენობა 361 994-ს შეადგენდა.

ცნობილ ჯიშებთან ერთად, იმერეთის რეგიონში მოდის ისეთი ვაზის ჯიშებიც, რომლებიც **არაიდენტიფიცირებულია**. 2004 წელს ასეთი ჯიშების საერთო ფართობი 90 ჰექტარს, ხოლო ძირთა რაოდენობა ვენახებში 477 377-ს შეადგენდა.

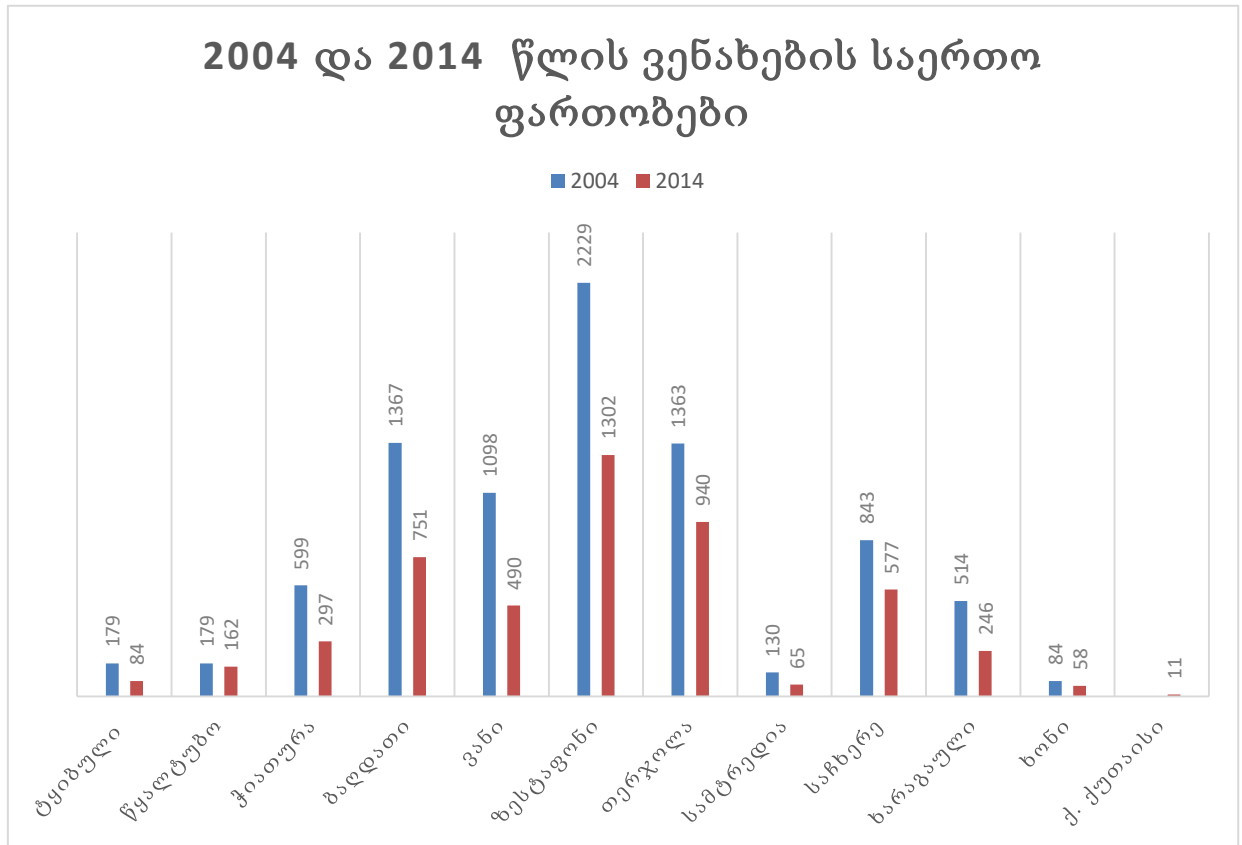
2014 წლის სასოფლო-სამეურნეო აღწერის მიხედვით, იმერეთის რეგიონში ვენახების საერთო ფართობი შეადგენდა 4 981 ჰექტარს (იხილეთ დანართში ცხრილი N2), ხოლო რეგიონების მიხედვით ის შემდეგნაირად იყო განაწილებული: ქ. ქუთაისი - 11 ჰა, ბაღდათის რაიონი - 751 ჰა, ვანის რაიონი - 490 ჰა, ზესტაფონის რაიონი - 1 302 ჰა, თერჯოლის რაიონი - 940 ჰა, სამტრედიის რაიონი - 65 ჰა, საჩხერის რაიონი - 577 ჰა, ტყიბულის რაიონი - 84 ჰა, წყალტუბოს რაიონი - 162 ჰა, ჭიათურის რაიონი - 297 ჰა, ხარაგაულის რაიონი - 246 ჰა, ხონის რაიონი - 58 ჰა . (census.ge)

რაც შეეხება ვაზის ძირთა რაოდენობას ვენახებში, 2014 წლის სასოფლო-სამეურნეო აღწერის მიხედვით, იმერეთის რეგიონში სულ 15 174 000 ძირი ვაზი იყო, ხოლო მუნიციპალიტეტების მიხედვით მონაცემები ასე გადანაწილდა: ქ. ქუთაისი - 34 000 ძირი ვაზი, ბაღდათის რაიონი - 1 747 000, ვანის რაიონი - 936 000, ზესტაფონის რაიონი - 4 258 000, თერჯოლის რაიონი - 3 695 000, სამტრედიის რაიონი - 140 000, საჩხერის რაიონი - 1 764 000, ტყიბულის რაიონი - 394 000, წყალტუბოს რაიონი - 461 000, ჭიათურის რაიონი - 1 050 000, ხარაგაულის რაიონი - 564 000 და ხონის რაიონი - 131 000 ძირი ვაზი.

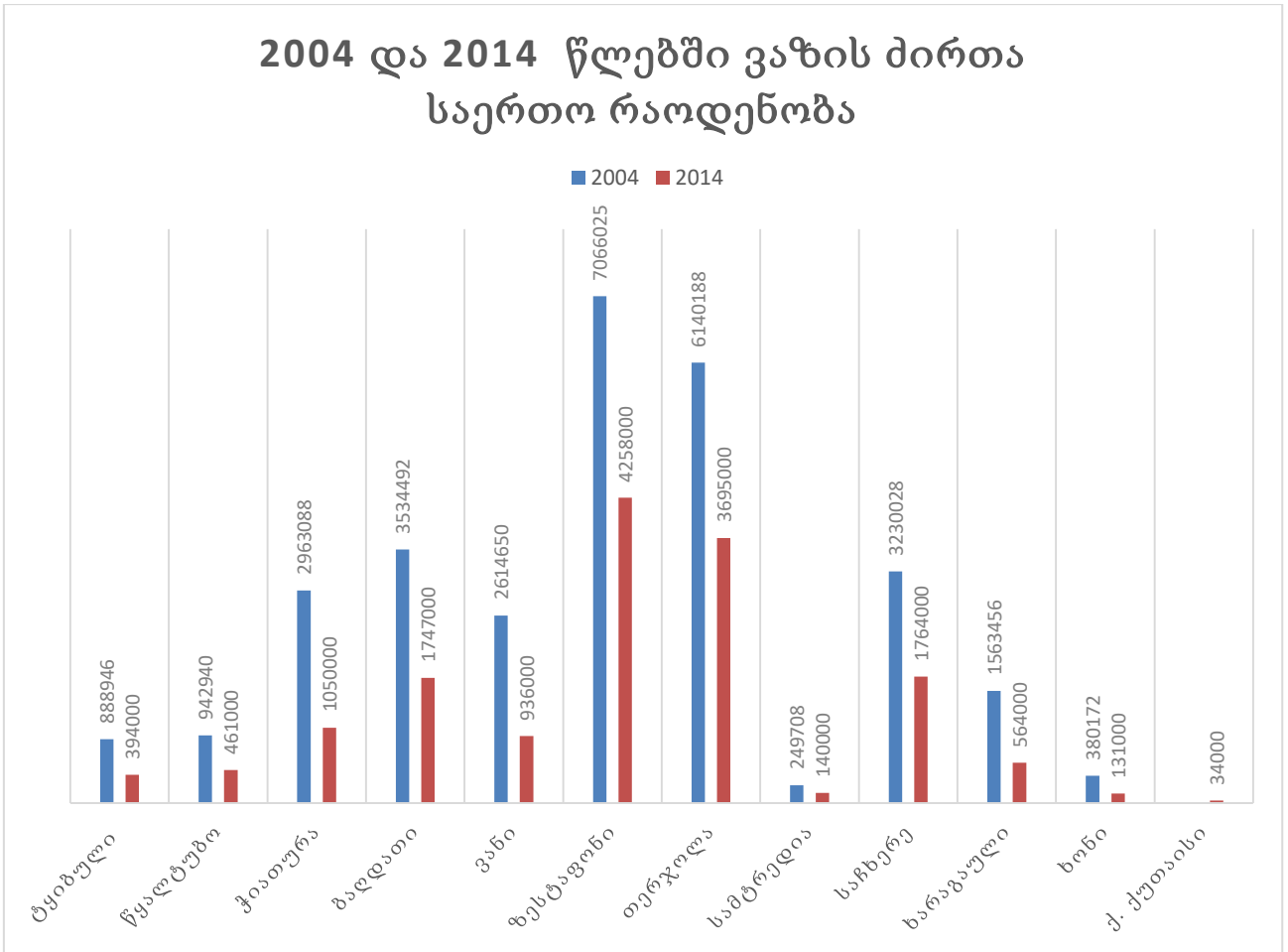
როგორც უკვე აღვნიშნეთ, იმერეთის რეგიონში ყველაზე გავრცელებული ვაზის ჯიშები ციცქა და ცოლიკაურია. 2014 წლის მონაცემებით, ციცქას ჯიშის ვაზის რაოდენობა ვენახებში 5 425 000 ძირს შეადგენდა, ხოლო მუნიციპალიტეტების მიხედვით ის შემდეგნაირად იყო განაწილებული: ქ. ქუთაისი - 6 000 ძირი, ბაღდათის რაიონი - 61 000, ვანის რაიონი - 21 000, ზესტაფონის რაიონი - 2 222 000, თერჯოლის რაიონი - 2 337 000, სამტრედიის რაიონი - 3 000, საჩხერის რაიონი - 196 000, ტყიბულის რაიონი - 73 000, წყალტუბოს რაიონი - 32 000, ჭიათურის რაიონი - 179 000, ხარაგაულის რაიონი - 293 000 და ხონის რაიონი - 4 000 ძირი.

რაც შეეხება ცოლიკაურის ჯიშის ვაზს, მისი ძირთა რაოდენობა ვენახებში 2014 წელს 6 990 000-ს შეადგენდა, ხოლო მუნიციპალიტეტების მიხედვით ასე იყო განაწილებული: ქ. ქუთაისი - 19 000 ძირი, ბაღდათის რაიონი - 1 404 000, ვანის რაიონი - 838 000, ზესტაფონის რაიონი - 1 709 000, თერჯოლის რაიონი - 1 146 000, სამტრედიის რაიონი - 120 000, საჩხერის რაიონი - 551 000, ტყიბულის რაიონი - 243 000, წყალტუბოს რაიონი - 376 000, ჭიათურის რაიონი - 314 000, ხარაგაულის რაიონი - 156 000 და ხონის რაიონი - 114 000 ძირი.

9. 2004 და 2014 წლების სასოფლო-სამეურნეო აღწერის სტატისტიკური მონაცემების შედარება

2004 და 2014 წლის მონაცემების შედარებით ცალსახაა, რომ იმერეთის რეგიონში ვენახების საერთო ფართობი მკვეთრად შემცირებულია. 2014 წელს ვენახების ფართობი 4 981 ჰექტარი იყო, მაშინ როდესაც 2004 წელს იგივე მაჩვენებელი 8 584 ჰექტარს შეადგენდა, ანუ 3 603 ჰექტრით შემცირდა.

2014 წლის აღწერის მონაცემებით, ასევე კარგად ჩანს თუ როგორ არის შემცირებული ვენახებში დარგული ვაზის ძირების რაოდენობა. თუ 2004 წელს ვაზის ძირთა რაოდენობა 29 573 693 იყო, 2014 წელს ეს მაჩვენებელი 15 174 000 ძირამდე შემცირდა, ანუ თითქმის განახევრდა.

იმერეთში ყველაზე პოპულარული და გავრცელებული ვაზის ჯიშების - ციცქასა და ცოლიკაურის რაოდენობაც საგანგაშოდაა შემცირებული. 10 წლიან ინტერვალში ამ ჯიშთა რაოდენობაც თითქმის განახევრებულია, რაც სხვა მრავალ ფაქტორთან ერთდ, 2006 წელს რუსული ბაზრის დახურვამაც გამოიწვია. იმერეთის რეგიონში არ არის საკმარისი რაოდენობის ქარხნები, რათა გლეხმა ყურძენი ნორმალურ ფასად ჩააბაროს, ამის გათვალისწინებით მოსახლეობას ურჩევნია სხვა პროდუქტი მოიყვანოს, რომელიც შედარებით ნაკლები თანხა დაუჯდება და ადვილად გაიტანს ბაზარზე.

იმერეთში მეღვინეობა ყოველთვის იყო სოფლის მეურნეობის ერთ-ერთი წამყვანი დარგი და მთლიანად ქვეყნის მეღვინეობის განვითარებაშიც დიდი როლი ეკავა, თუმცა 2014 წლის აღწერების შედეგების მიხედვით, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ის ამ როლს ნელ-ნელა კარგავს.

ასეთი ტენდენციის გაგრძელების შემთხვევაში, საფრთე შეექმნება არამარტო იმერული ჯიშის ვაზებს, არამედ ცუდათ იმოქმედებს ზოგადად ქართულ მეღვინეობაზე, რადგან საქართველოში იმერეთი ყოველთვის იყო ერთ-ერთი მოწინავე რეგიონი ღვინის წარმოებით.

10. სტატისტიკური მონაცემები ყურძნის მოსავლის შესახებ

ღვინის ეროვნული სააგენტოს ინფორმაციით, საქართველოში 2016 წელს დაიკრიფა 117 777 ტონა ყურძენი, რაც 100 497 345 ლარის ღირებულებისაა. აღსანიშნავია, რომ ეს მაჩვენებელი ჩამოუვარდება 2015 წლის მონაცემებს, მაშინ სულ დაიკრიფა 148 358 ტონა ყურძენი, რომლის ღირებულებამაც 104 419 852 ლარი შეადგინა. რაც შეეხება 2014 წელს, 2015 წელთან შედარებით ნაკლები ყურძენი მოვიდა, თუმცა ღირებულება გაცილებით დიდი იყო - 122 920 ტონა, 169 075 526 ლარის ღირებულება. აქედან გამომდინარე შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ 2014 წელს ყურძნის ფასი გაცილებით ძვირი იყო და ბოლო წლებში ადგილი აქვს მის გაუფასურებას. (სტატისტიკა)

რაც შეეხება იმერეთის რეგიონს, ღვინის წარმოების მხრივ მთავარ მუნიციპალიტეტებში ასეთი მდგომარეობაა: ბაღდათის მუნიციპალიტეტში 2016 წელს 340 ტონა ყურძენი დაიკრიფა, რაც 480 649 ლარის ღირებულებისაა, ზესტაფონის მუნიციპალიტეტში 246 ტონა ყურძენი მოვიდა, რომლის ღირებულებამაც 370 588 ლარი შეადგინა, სამტრედიის მუნიციპალიტეტი - 3 ტონა (27 359 ლარი), თერჯოლის მუნიციპალიტეტი - 2 ტონა (2 392 ლარი).

11. ღვინის კომპანიები და მარნები

ამჟამად იმერეთის რეგიონში ღვინის ათი ქარხანა ფუნქციონირებს. ესენია: „ამირან ვეფხვაძის მარანი“ (ზესტაფონის მუნიციპალიტეტი, სოფელი კლდეეთი), „გაიოზ სოფრომაძის მარანი“ (ბაღდათი, რუსთაველის მესამე ჩიხი 8), „იმერული ღვინის კომპანია“ (ზესტაფონის მუნიციპალიტეტი, სოფელი მეორე სვირი), „შპს ნიკოლაძეების მარანი“ (თერჯოლის მუნიციპალიტეტი, სოფელი ნახშირღელე), „რაიონის ველის ვენახები“ (ქუთაისი, ჯავახიშვილის 2), „არჩილ გუნიავას მარანი“ (ზესტაფონის მუნიციპალიტეტი, სოფელი კვალითი), „ზურაბ ღვალაძის მარანი“ (ბაღდათის მუნიციპალიტეტი, სოფელი მეორე ობჩა), „სიმონ ჩხეიძის მარანი“ (ბაღდათის მუნიციპალიტეტი, სოფელი მეორე ობჩა), „რესტორანი ქალაქური“ (წყალტუბოს მუნიციპალიტეტი, სოფელი ქვილიშორი), „მეღვინეობა ხარება-იმერეთი“ (თერჯოლის მუნიციპალიტეტი). (georgianwine.gov.ge)

არანაირი სტატისტიკური ინფორმაცია არ არსებობს თუ რა რაოდენობით ყურძენს იბარებენ აღნიშნული ქარხნები. ასევე არ არის ინფორმაცია ღვინის წარმოებასთან დაკავშირებით.

12. ყურძნისა და ღვინის წარმოების ჯაჭვი

იმერეთის რეგიონში, სოფლად მცხოვრები საოჯახო მეურნეობების თითქმის 100% ტრადიციულად ეწევა მევენახეობა-მელვინეობას. თითქმის ყველა საოჯახო მეურნეობას აქვს 200-დან 1000-მდე ძირი ვაზი, საიდანაც მიღებული მოსავლის ძირითადი ნაწილი გამოიყენება საკუთარი მოხმარებისათვის. თუმცა, ნამეტი პროდუქტი, დაახლოებით 40%-ის ოდენობით გადის ბაზარზე გასაყიდად ყურძნის ან ღვინის სახით. საოჯახო მეურნეობები ღვინოს ტრადიციული მეთოდებით ამზადებენ. ტრადიციული მელვინეობა აქაც ისევე როგორც სხვა რეგიონებში ქვევრს გულისხმობს, რომელსაც იმერეთში ჭურს უწოდებენ. განსხვავებით კახური ტრადიციული ღვინისგან აქ ტკბილას უმატებენ კლერტგაცილილ ჭაჭას. დადუღების შემდეგ ღვინოს ჭურშიაყოფნებენ და ახლოებით 2 თვის მანძილზე და შემდეგ ხსნიან დურდოდან, გადააქვთ კასრებში და ამუშავებენ. იმერული ტიპის ღვინო ყვითელი ფერისაა, იგი სრული, შინაარსიანი, საკმაოდ ჰარმონიული და ხალისიანია. იმერეთი განთქმულია სვირული კრახუნათი, ობზური ცოლიკოურით და კვალითური ციცქათი. (სასოფლო სამეურნეო წარმოების ჯაჭვი იმერეთში (მევენახეობა-მელვინეობა))

გარდა საოჯახო მეურნეობებისა, რეგიონში არის ღვინის რამდენიმე ქარხანა, რომლებიც სხვადასხვა დასახელების ღვინოს აწარმოებენ ადგილობრივი ჯიშის ყურძნისაგან. ქარხნების გარკვეულ ნაწილს აქვს საკუთარი მეურნეობებიც, თუმცა საკუთარი ყურძნის რაოდენობა არასაკმარისია, რის გამოც ასევე ახდენენ ყურძნის შესყიდვას საოჯახო მეურნეობებისაგან. წარმოებულ პროდუქციას აფასობენ ძირითადად მინის 750 მლ-იან ბოთლებში და ყიდნიან როგორც ადგილობრივ ბაზარზე, ასევე გააქვთ ექსპორტზე.

ვაზი დარგვიდან 4-5 წელიწადში იწყებს მოსავლის მოცემას და დაახლოებით 10 წლის ასაკში აღწევს სრულ მწარმოებლურობას, რომელიც გრძელდება დაახლოებით 40-45 წელი. ვაზის ყოველწლიური მოვლა საკმაოდ შრომატევადია და საჭიროებს სხვადასხვა შესაწამლი საშუალებების, ასევე მექანიზაციის გამოყენებას. 1 ჰა ვენახის მოვლის ხარჯი შრომითი ხარჯების გარეშე შეადგენს დაახლოებით 1000-1500 ლარს. შესაწამლად იყენებენ ძირითადად კირსა და შაბიამანს, აგრეთვე დაწყებული აქვთ ბიოპრეპარატ „ორგანიკით“ შეწამვლა, თუმცა ასევე იყენებენ სხვადასხვა ქიმიურ პრეპარატებსაც.

მექანიზაციის საშუალებებიდან საოჯახო მეურნეობები ძირითადად იყენებენ ხელის მინიტრაქტორებს, ხოლო საშუალო და მსხვილი ფერმერული მეურნეობები ძირითადად ვენახებს აშენებენ ისე რომ, შესაძლებელი იყოს შედარებით მაღალი წარმადობის და დიდი გაბარიტების ტრაქტორების გამოყენება.

13. ღვინის ფასები

საოჯახო პირობებში წარმოებული ჩამოსასხმელი ღვინის სარეალიზაციო ფასი მნიშვნელოვნად იცვლება წლის განმავლობაში, კერძოდ ის აგვისტო-სექტემბერში 50-70%-ით უფრო მაღალია, ვიდრე იმავე ღვინის ფასი დეკემბერ-იანვარში. შემოდგომით ბაზარზე იგრძნობა პროდუქციის სიჭარბე, ხოლო აგვისტოში მარაგების შემცირების შედეგად ხდება ფასის ზრდა. (Economist.ge Web Site)

ღვინის დასახელება	1 ლიტრის საშუალო ფასი
ციცქა	4-5 ლარი
ცოლიკაური	4-5 ლარი
კრახუნა	6 ლარი
ოცხანური	13-15 ლარი

ღვინის ქარხნების მიერ წარმოებული პროდუქციის ფასზე სეზონურობა არ ზემოქმედებს და ის ოჯახური მეურნეობის ღვინის ფასებზე გაცილებით მაღალია. ამასთან, ქარხნების მიერ წარმოებული ღვინოები არის ჩამოსხმული მინის ტარაში, გააჩნია საბრენდო დასახელება და სათანადო ეტიკეტირება. დამატებით უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ ამ საწარმოების პროდუქციის უმეტესი ნაწილი საექსპორტოდ მზადდება. კონკრეტული ღვინის სახეობის მიხედვით საექსპორტო ფასების შესახებ ინფორმაცია არაა ხელმისაწვდომი. თუმცა გაერთიანებული სტატისტიკური მაჩვენებლების თანახმად, 2013 წელს სულ ექსპორტირებულ იქნა 35,91 მლნ ლიტრა ღვინო, ჯამური ღირებულებით - 129,51 მილიონი აშშ დოლარით. შესაბამისად საშუალო საექსპორტო ფასი 1 ლიტრ ღვინოზე 3,6 აშშ დოლარი, დაახლოებით 6 ლარი გამოდის. თუმცა, აქვე უნდა აღინიშნოს რომ ეს საშუალო ფასია და შედარებით მაღალი კატეგორიის 1 ბოთლი (0,75) ღვინოების ფასი 15 აშშ დოლარიდან იწყება.

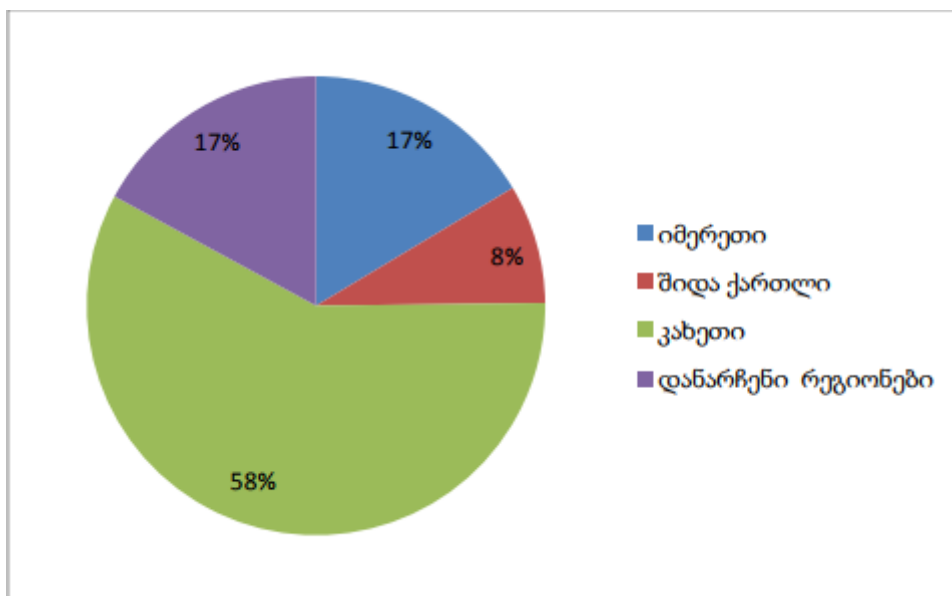
ღვინის სპეციალიზირებულ მაღაზიებსა და დიდი სუპერმარკეტების ქსელში ღვინის ფასები ოდნავ განსხვავდება წარმოების წლისა და მწარმოებელი კომპანიის მიხედვით, თუმცა ძირითადად მსგავსია კონკრეტული სახეობებისათვის. იმერეთში გავრცელებული ყურძნის ჯიშებიდან ქარხნული წესით წარმოებული ღვინოების საშუალო ფასები 0,75 ბოთლისათვის ასეთია:

ღვინის დასახელება	1 ბოთლის (0.75) საშუალო ფასი
ციცქა	21 ლარი
ცოლიკაური	17 ლარი
კრახუნა	21 ლარი
ოცხანური	30 ლარი

საოჯახო მეურნეობაში და ქარხნული წესით წარმოებული კონკრეტული დასახელების ღვინის ფასში კარდინალურად დიდია სხვაობა. ეს ძირითადად განპირობებულია იმით, რომ ოჯახები არ იხდიან სახელმწიფო გადასახადებს, არ აქვთ ავტომატიზირებული სისტემები, არ ახდენენ ღვინის ჩამოსხმასა და შესაბამის ეტიკეტირებას. თუმცა, შედეგად საექსპორტო ბაზრები მათი მიერ წარმოებული პროდუქციისათვის არაა ხელმისაწვდომი. (Economist.ge Web Site)

ღვინის დასახელება	საოჯახო მეურნეობა 0.75 ლ. საშუალო ფასი	ღვინის ქარხანა 0.75 ლ. საშუალო ფასი	%-ული სხვაობა ფასში
ციცქა	3.8	21	560%
ცოლიკაური	3.8	17	453%
კრახუნა	4.5	21	467%
ოცხანური	11.3	30	267%

14. ყურძნის წარმოების განაწილება რეგიონების მიხედვით

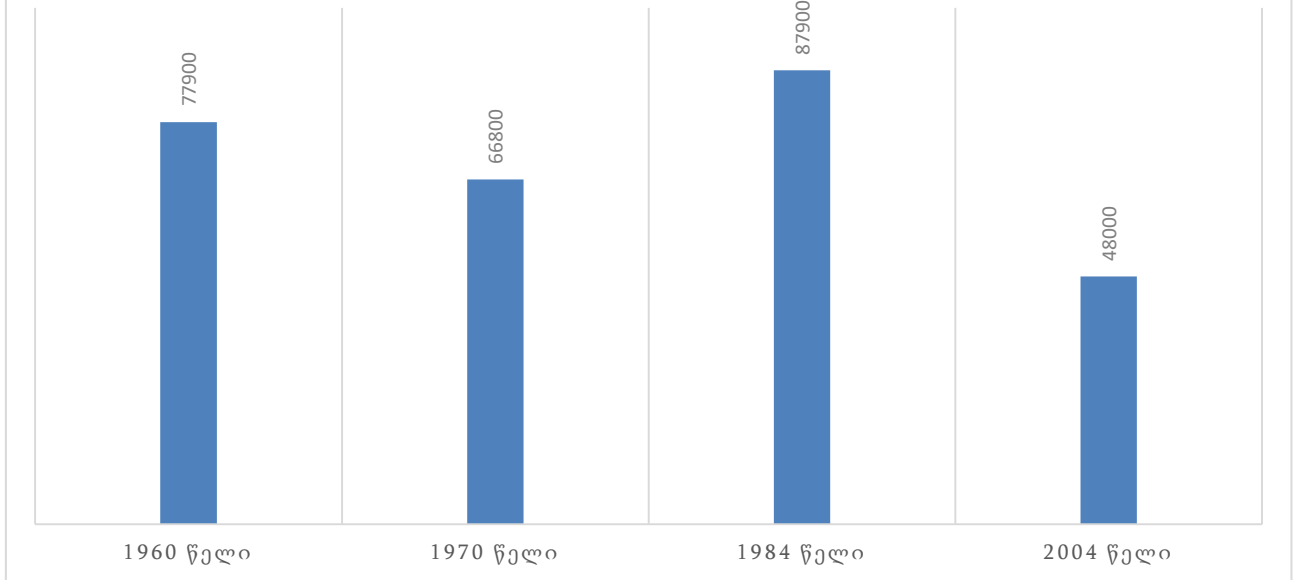

მევენახეობის პროდუქცია გამოიყენება 4 საწარმოო მიმართულებით:

- სუფრის ყურძნის წარმოება;
- საქიშმიშიე ყურძნის წარმოება;
- სხვადასხვა ტიპის ღვინის, კონიაკისა და შამპანურის წარმოება;
- საკონსერვო ნედლეულის - ყურძნის წვენის, ბადაგის, კომპოტის, მურაბის, მარინადისა და სხვა უალკოჰოლო პროდუქტების წარმოება. (Economist.ge Web Site)

მსოფლიო ვენახების ფართობების 0,8% საქართველოზე მოდის. 2004 წლის აღწერის მონაცემებით, ვენახის საერთო ფართობმა საქართველოში 48,0 ათასი ჰექტარი შეადგინა. 1960 წელს ეს მაჩვენებელი 77,9 ათასი ჰექტარი იყო, 1970 წელს - 66,8 ათასი, ხოლო 1984 წელს 87,9 ათასი ჰექტარი.

ვენახების საერთო ფართობი წლების მიხედვით

15. ღვინის ექსპორტი

სოფლის მეურნეობის პროდუქტებიდან ღვინო არის ერთ-ერთი ყველაზე ფართოდ ექსპორტირებადი პროდუქტი (იხილეთ დანართში ცხრილი N3). ქართული ღვინო ქვეყნის გარეთ ჯერ კიდევ ათწლეულების წინ გახდა პოპულარული, თუმცა ის ძირითადად ორიენტირებული იყო რუსეთის ბაზარზე, რომლის დახურვის შედეგად (2006 წელი) მნიშვნელოვნად შეიცვალა ექსპორტის გეოგრაფია. რუსეთში ექსპორტის აკრძალვამ პირველ ეტაპზე გარკვეულწილად შეაფერხა დარგის განვითარება, თუმცა მეორე მხრივ ამან უზიბგა მწარმოებლებს მოეძებნათ ალტერნატიული, უფრო სტაბილური ბაზრები, რაც 2013 წელს რუსეთის ბაზრის კვლავ გახსნის შემდეგაც იქნა შენარჩუნებული. (Economist.ge Web Site)

რუსეთის ბაზრის გახსნამ, გარკვეულწილად შეცვალა ექსპორტის გეოგრაფიული სტრუქტურა, კერძოდ 2012 წლის უმსხვილესი საექსპორტო ქვეყნების ხუთეული იყო უკრაინა, ყაზახეთი, ბელორუსი, ჩინეთი და პოლონეთი. ლიდერი ქვეყანა უკრაინაა, სადაც მთლიანი ექსპორტის 47,3% განხორციელდა. მას მოსდევს ყაზახეთი, სადაც ექსპორტირებული ღვინო, მთლიანი მაჩვენებლის 18,9%-ს შეადგენს ხოლო ბელორუსია 6,9%-ს. 2013 წლის მონაცემებით კი ქართული ღვინის საექსპორტო ბაზრების პირველი ხუთეული შემდეგნაირად გამოიყურება: რუსეთი, უკრაინა, ყაზახეთი, ბელორუსი და პოლონეთი, სადაც რუსეთი ლიდერობს 40%-ით.

საინტერესოა ღვინის მოხმარების მონაცემებიც. 2012 წელს მსოფლიოში მოხმარებული ღვინის ყველაზე მეტი წილი - 13% აშშ-ზე მოდის, მეორე ადგილზეა საფრანგეთი 11,62%-ით. საქართველო, მიუხედავად მოსახლეობის დაბალი რიცხოვნობისა, შედარებით მაღალი მოხმარებით გამოირჩევა, მასზე მოდის მსოფლიო მოხმარების 0,3% და მე-40 ადგილს იკავებს.

ღვინისა და ბრენდის ექსპორტის 2015 წლის მონაცემები

ღვინის ეროვნული სააგენტოს მონაცემებით, 2015 წლის განმავლობაში, საქართველოდან მსოფლიოს 46 ქვეყანაში ექსპორტირებულია 36 071 399 ბოთლი (0,75 ლ) ღვინო, რაც თანხობრივად 98 102 614 აშშ დოლარს შეადგენს. წლის დასაწყისში დაფიქსირებული ექსპორტის მკვეთრი მატება შენარჩუნდა წლის ბოლომდე ერთ-ერთ სტრატეგიულ ბაზარზე - ჩინეთში, სადაც ქართული ღვინის ექსპორტის ზრდამ 122%-ს მიაღწია. ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკაში სულ 12 თვეში ექსპორტირებულია 2 672 154 ბოთლი. ჩინეთმა ქართული ღვინის ექსპორტიორი ქვეყნების ხუთეულში მეოთხე ადგილი დაიმკვიდრა რუსეთის, ყაზახეთისა და უკრაინის შემდეგ. ექსპორტის ზრდა ფიქსირდება ევროკავშირის მთელრიგ ქვეყნებში: პოლონეთი 3% (1 600 302 ბოთლი), რომელიც ქართული ღვინის სტაბილურ, მზარდ ბაზარს წარმოადგენს. ასევე, ლიტვა - 4% (658 666), ესტონეთი - 54% (506 124), ნიდერლანდები - 58% (51 432), საფრანგეთი - 190% (37 956), დანია - 100% (34 840) და სხვა. ასევე აღსანიშნავია ექსპორტის ზრდა ისეთ სტრატეგიულ ბაზრებზე, როგორცაა აშშ - 31% (248 075), კანადა - 48% (157 836), იაპონია - 5% (138 290), ექსპორტი აგრეთვე გაიზარდა ყირგიზეთში - 79% (185 514), ისრაელში - 48% (35 820), კორეაში - 37% (24 054) და სხვა. ექსპორტიორი ქვეყნების პირველი ხუთეული ასე გამოიყურება: რუსეთი - 18 308 177, ყაზახეთი - 5 195 949, უკრაინა - 3 412 453, ჩინეთი - 2 672 154 და პოლონეთი - 1 600 302 ბოთლი (იხილეთ დანართში ცხრილი N4). მთელრიგ ქვეყნებში ექსპორტის ზრდის მიუხედავად, რეგიონში არსებული ცნობილი პოლიტიკურ-ეკონომიკური მოვლენების გამო, 2 უმსხვილეს ექსპორტიორ ქვეყანაში - რუსეთსა (-51%) და უკრაინაში (-56%) ექსპორტის მკვეთრი კლება აისახა წლიური ექსპორტის ჯამურ მაჩვენებელზე, რომელიც 2014 წლის ანალოგიურ პერიოდთან შედარებით 39%-ითაა შემცირებული. აღსანიშნავია, რომ ექსპორტის საერთო მაჩვენებელი შემცირებულია მხოლოდ 2014 და 2013 წლებთან შედარებით, როდესაც რამდენიმე წლიანი ემბარგოს შემდეგ გაიხსნა რუსეთის ბაზარი და ამქვეყანაში ექსპორტმა პიკს მიაღწია. მაგალითისთვის, 2012 წელს ექსპორტირებული იყო მხოლოდ 23,3 მილიონი ბოთლი ღვინო, 2011 - 19,0 მლნ ბოთლი, 2010 - 14,8 მლნ ბოთლი, 2009 - 10,9 მლნ ბოთლი. ამასთან ერთად, 2015 წელს საქართველოდან 21 ქვეყანაში

ექსპორტირებულია 7 266 755 ბოთლი (0,5 ლ) ბრენდი, რაც თანხაში 18,6 მლნ აშშ დოლარს აღწევს. საქართველოდან მსოფლიოს 7 ქვეყანაში ექსპორტირებულია 8,9 მლნ ლიტრი საბრენდე სპირტი, რაც თანხაში 26,5 მლნ აშშ დოლარია. გასულ წელს მსოფლიოს 21 ქვეყანაში ექსპორტირებულია ასევე 118 890 ბოთლი (0,5 ლ) ჭაჭა. ეს კი თანხაში 466,3 ათასი აშშ დოლარია. მთლიანობაში ღვინის, ბრენდის, ჭაჭის, ღვინო მასალის, ჩამოსასხმელი ბრენდისა და საბრენდე სპირტის ექსპორტის შედეგად მიღებულმა შემოსავლებმა 2015 წელს 146,5 მლნ აშშ დოლარს მიაღწია. (ღვინისა და ბრენდის ექსპორტის 2015 წლის მონაცემები)

ღვინისა და ალკოჰოლიანი სასმელების ექსპორტის 2016 წლის მონაცემები

2016 წლის მონაცემებით, საქართველოდან მსოფლიოს 53 ქვეყანაში ექსპორტირებულია 50 მლნ-მდე ბოთლი (0,75ლ) ღვინო, რაც 38%-ით აღემატება 2015 წლის ანალოგიურ მაჩვენებელს. საანგარიშო პერიოდში ექსპორტირებულია 113.8 მლნ აშშ დოლარის ღირებულების ღვინო, რაც 16%-ით მეტია 2015 წლის მაჩვენებელზე. ექსპორტის მატება აღსანიშნავია ევროკავშირის, ჩინეთის, აშშ-ს და სხვა ტრადიციული ბაზრების მიმართულებით: ჩინეთში ღვინის ექსპორტის ზრდამ 2015 წელთან შედარებით შეადგინა - 98% (5 299 149 ბოთლი), უკრაინა - 70% (5 811 050), რუსეთი - 49% (27 222 076), პოლონეთი - 46% (2 329 820), კანადა - 34% (210 936), ბელარუსი - 30% (1 174 362), დიდი ბრიტანეთი - 28% (97 226), ესტონეთი - 25% (631 632), ყირგიზეთი - 24% (230 776), აშშ - 19% (294 382), ლატვია - 19% (1 258 632), იაპონია - 15% (159 654), გერმანია - 6% (292 454), ჩეხეთი - 353% (119 648) და სხვა (იხილეთ დანართში ცხრილი N7). ექსპორტიორი ქვეყნების პირველი ხუთეული ასე გამოიყურება: რუსეთი (27 222 076 ბოთლი), უკრაინა (5 811 050), ჩინეთი (5 299 149), ყაზახეთი (3 393 435) და პოლონეთი (2 329 820). ამასთან, 2016 წელს მსოფლიოს 17 ქვეყანაში ექსპორტირებულია 10 367 886 ბოთლი (0,5 ლ) ბრენდი, რაც 43%-ით აღემატება 2015 წლის მაჩვენებელს. სულ ექსპორტირებულია 23,12 მლნ აშშ დოლარის ღირებულების ბრენდი - ზრდამ 2015 წლის ანალოგიურ პერიოდთან

შედარებით 24% შეადგინა. ექსპორტირებულ ადგილწარმოშობის დასახელების ღვინოებს შორის პირველ ადგილს იკავებს „ქინძმარაული“ – 7 417 333 ბოთლი, შემდეგ ხუთეულში მოდის „მუკუზანი“ – 2 568 547, „წინანდალი“ – 2 023 915, „ახაშენი“ – 923 780 და „ხვანჭკარა“ – 413 823 ბოთლი. მთლიანობაში, ღვინის, ბრენდის, ჭაჭის, ღვინო მასალის, ჩამოსასხმელი ბრენდისა და საბრენდე სპირტის ექსპორტის შედეგად მიღებულმა შემოსავლებმა საანგარიშო პერიოდში 194,3 მლნ აშშ დოლარს მიაღწია. 2015 წელს ეს მაჩვენებელი 146,5 მლნ აშშ დოლარს შეადგენდა - ზრდამ 32% შეადგინა. (ღვინისა და ალკოჰოლიანი სასმელების ექსპორტის 2016 წლის მონაცემები)

ღვინისა და ალკოჰოლიანი სასმელების ექსპორტის 2017 წლის პირველი კვარტლის მონაცემები

ღვინის ეროვნული სააგენტოს მონაცემებით, 2017 წლის იანვარ-მარტში საქართველოდან მსოფლიოს 38 ქვეყანაში ექსპორტირებულია 14 199 018 ბოთლი ღვინო, რაც 85%-ით აღემატება გასული წლის ანალოგიურ მონაცემებს. საანგარიშო პერიოდში ექსპორტირებულია 32,2 მლნ აშშ დოლარის ღირებულების ღვინო, რაც 77%-ით აღემატება გასული წლის ამავე პერიოდის მაჩვენებელს. ექსპორტიორი ქვეყნების პირველი ხუთეულია: რუსეთი - 8 987 745, ჩინეთი - 1 794 200, უკრაინა - 1 305 508, პოლონეთი - 561 294 და ყაზახეთი - 473 515 ბოთლი (იხილეთ დანართში ცხრილი N6). პირველ კვარტალში ექსპორტირებულია 46 990 ბოთლი (0,5 ლ) ჭაჭა, ზრდამ 142% შეადგინა. ჭაჭის ექსპორტით მიღებული შემოსავლები 137 ათას აშშ დოლარს შეადგენს, ზრდამ გასული წლის საანგარიშო პერიოდთან შედარებით 114%-ს მიაღწია. სააგენტოს ხელმძღვანელმა აღნიშნა, რომ მთლიანობაში, ღვინის, ბრენდის, ჭაჭის, ღვინო მასალის, ჩამოსასხმელი ბრენდისა და საბრენდე სპირტის ექსპორტის შედეგად მიღებულმა შემოსავლებმა საანგარიშო პერიოდში 58,5 მლნ აშშ დოლარს გადააჭარბა - ზრდამ 2016 წლის პირველ კვარტალთან შედარებით 76% შეადგინა. (ღვინისა და ალკოჰოლიანი სასმელების ექსპორტის პირველი კვარტლის)

16. პროდუქციის რეალიზება

იმერეთის რეგიონში საოჯახო მეურნეობებს ძირითადად აქვს 200-დან 1000-მდე ძირი ვაზი, საიდანაც მიღებული მოსავლის დიდი ნაწილი, დაახლოებით 70% გადამამუშავდება საოჯახო მეურნეობაში, ხოლო დანარჩენი ყურძნის სახით იყიდება. ამასთან, მაღალფასიანი ჯიშის ყურძენი, როგორცაა ალექსანდროული და მუჯურეთული თითქმის სრულად შეისყიდება ღვინის ქარხნების მიერ, ხოლო შედარებით დაბალფასიანი ჯიშის ყურძენი, მაგალითად ციცქა, ცოლიკაური და ა.შ. შეისყიდება კერძო პირების მიერ, რომლებიც საკუთარი მოხმარებისათვის აწარმოებენ ღვინოს. კერძო პირებზე ყურძნის რეალიზაცია ხდება პირადი კონტაქტების და ურთიერთობის ხარჯზე და მას ძირითადად ყიდულობენ უახლოესი ქალაქების მცხოვრებლები უშუალოდ მწარმოებლებთან. (სასოფლო სამეურნეო წარმოების ჯაჭვი იმერეთში (მევენახეობა-მელვინეობა))

ყურძნის მწარმოებელთა მიერ დაყენებული ღვინის დაახლოებით 50% გამოიყენება საოჯახო მოხმარებისათვის, ხოლო დანარჩენი სარეალიზაციოდ. ამასთან, იმერეთის რეგიონში მხოლოდ რამდენიმე საოჯახო მეურნეობაა, რომლებიც ახდენენ წარმოებული ღვინის ჩამოსხმას ბოთლებში (750 მლ) და ეტიკეტირებას, ისიც კუსტარული ტექნოლოგიების გამოყენებით. საოჯახო მეურნეობების უდიდესი ნაწილი კი არ ახდენს მის დაფასობას და საშუალო მოცულობის პარტიებად (100-300 ლიტრი) ყიდის მას უშუალო მომხმარებლებზე საკუთარი მეურნეობებიდან.

იმერეთის რეგიონში ამჟამად ფუქნციონირებს 10-მდე მცირე და საშუალო ღვინის ქარხანა, რომელთა უმეტესობას აქვს საკუთარი ზვრები, თუმცა როგორც წესი საკუთარი წარმოების ყურძენი სრულად ვერ აკმაყოფილებს მათ საჭროებას, ამიტომ ახდენენ დამატებითი ნედლეულის შეძენას საოჯახო მეურნეობებიდან. არსებული ღვინის ქარხნების უმეტესობას აქვს საკმაოდ კარგად გამართული ავტომატიზირებული საწარმოო ხაზი, რომელიც ხარისხიანი ყურძნის მიწოდების შემთხვევაში იძლევა შესაძლებლობას წარმოებული იქნას მაღალი ხარისხის ღვინო, დამატებითი პროდუქტის სახით კი ყურძნის არაყი. მსხვილ ღვინის ქარხნებს, როგორც წესი აქვთ საკუთარი საფირმო მაღაზიები, რომლებშიც ასევე არის შესაძლებელი ღვინის

დაგემოვნება. ისინი წარმოებული ღვინის დაფასობას თავადვე ახდენენ სხვადასხვა ზომის ჭურჭელში. კერძოდ, გავრცელებულია მინისა და პოლიეთილენის ტარა. მინის ტარაში როგორც წესი ისხმება ძვირადღირებული ღვინო და მისი დიდი ნაწილი განკუთვნილია საექსპორტოდ, ხოლო შედარებით დაბალფასიანი ღვინო ისხმება პოლიეთილენის 3, 5 და 10 ლიტრიან ჭურჭელში და ძირითადად გათვალისწინებულია ადგილობრივი ბაზრისათვის. ასეთი ტიპის შეფუთვა ითვლება უფრო ეკონომიურად და შესაბამისად მისი ფასიც ნაკლებია. თუმცა, ღვინის მოყვარულები ამ ღვინოს ნაკლებად მოიხმარენ და ძირითადად უპირატესობას საოჯახო პირობებში წარმოებულს ანიჭებენ.

17. დასკვნა

სამაგისტრო ნაშრომზე მუშაობის პროცესმა დამარწმუნდა, რომ იმერეთის რეგიონში მეღვინეობის მხრივ ძალიან რთული მდგომარეობაა. ფაქტობრივად ეს დარგი განადგურების პირასაა, რასაც მოწმობს უახლესი სტატისტიკური აღწერები. ბოლო წლებში ძალიან დიდი რაოდენობითაა შემცირებული როგორც ვენახების საერთო ფართობი, ასევე ვაზის ძირთა რაოდენობა.

რადიკალურად განსხვავებული სიტუაცია იყო მე-19 საუკუნეში, როდესაც იმერეთის რეგიონში უფრო მეტი ღვინო იწარმოებოდა, ვიდრე კახეთის რეგიონში.

დღევანდელი მდგომარეობით, ქვეყნის მასშტაბით ღვინის წარმოებაში იმერეთის წვლილი მხოლოდ და მხოლოდ 17%-ს შეადგენს. გავრცელებული ჯიშებისგან დამზადებული ღვინის მაღალი ხარისხის მიუხედავად, იმერეთში წარმოებული ღვინო მხოლოდ ადგილობრივი მოხმარებისთვის გამოიყენება და ექსპორტზე ვერ გადის.

ჩემი აზრით იმერულმა ღვინომ და იმერეთში ღვინის წარმოებამ ვერ მოახდინა მომხმარებლის დაინტერესება, რამაც გამოიწვია მისი, როგორც პროდუქტის საბაზრო ჩავარდნა, ის ვერ გახდა რჩეული იმ დროს როდესაც საქართველოში ღვინის წარმოების სტიმულირება დაიწყო, არ მოხდა მისი ინფორმაციულ ველში გატანა, ანუ მარკეტინგული ხელშეწყობა, იმერული ღვინისთვის ასევე პრობლემად იქცა საკუთარი თავის, როგორც მნიშვნელოვანი პროდუქტის წარმოჩენა, მიუხედავად იმისა, რომ გემოვნური თვისებებით ის არ ჩამოუვარდება კახურს, რაც იმის ბრალი იყო, რომ საბჭოთა კავშირის დროსაც მას შედარებით ნაკლები ყურადღება ექცეოდა. ასე, რომ იმერული ღვინო სხვადასხვა ფაქტორების გამო ვერ იქცა საბაზრო პროდუქტად და იმერეთი ვერ გახდა ცნობილი, როგორც ღვინის მწარმოებელი მხარე.

სტატისტიკური მონაცემებიდანაც კარგად ჩანს, თუ როგორი საგანგაშო მდგომარეობაა იმერეთში მეღვინეობის განვითარების კუთხით. 2014 წელს ვენახების ფართობი 4 981 ჰექტარი იყო, მაშინ როდესაც 2004 წელს იგივე მაჩვენებელი 8 584 ჰექტარს შეადგენდა, ანუ 3 603 ჰექტრით შემცირდა.

2014 წლის აღწერის მონაცემებით, ასევე კარგად ჩანს თუ როგორ არის შემცირებული ვენახებში დარგული ვაზის ძირების რაოდენობა. თუ 2004 წელს ვაზის ძირთა რაოდენობა 29 573 693 იყო, 2014 წელს ეს მაჩვენებელი 15 174 000 ძირამდე შემცირდა, ანუ თითქმის განახევრდა.

იმერეთში ყველაზე პოპულარული და გავრცელებული ვაზის ჯიშების - ციცქასა და ცოლიკაურის რაოდენობაც საგანგაშოდაა შემცირებული. 10 წლიან ინტერვალში ამ ჯიშთა რაოდენობაც თითქმის განახევრებულია, რაც სხვა მრავალ ფაქტორთან ერთდ, 2006 წელს რუსული ბაზრის დახურვამაც გამოიწვია. იმერეთის რეგიონში არ არის საკმარისი რაოდენობის ქარხნები, რათა გლებმა ყურძენი ნორმალურ ფასად ჩააბაროს, ამის გათვალისწინებით მოსახლეობას ურჩევნია სხვა პროდუქტი მოიყვანოს, რომელიც შედარებით ნაკლები თანხა დაუჯდება და ადვილად გაიტანს ბაზარზე.

იმერეთში მეღვინეობა ყოველთვის იყო სოფლის მეურნეობის ერთ-ერთი წამყვანი დარგი და მთლიანად ქვეყნის მეღვინეობის განვითარებაშიც დიდი როლი ეკავა, თუმცა 2014 წლის აღწერების შედეგების მიხედვით, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ის ამ როლს ნელ-ნელა კარგავს.

ასეთი ტენდენციის გაგრძელების შემთხვევაში, საფრთხე შეექმნება არამარტო იმერული ჯიშის ვაზებს, არამედ ცუდათ იმოქმედებს ზოგადად ქართულ მეღვინეობაზე, რადგან საქართველოში იმერეთი ყოველთვის იყო ერთ-ერთი მოწინავე რეგიონი ღვინის წარმოებით.

სხვა ბევრ პრობლემასთან ერთად, ერთ-ერთია სტატისტიკური ინფორმაციის და ზოგადად ნებისმიერი სახის ინფორმაციის სიმწირე იმერული მეღვინეობის შესახებ. ამის გამომწვევი მრავალი ფაქტორი არსებობს, ერთ-ერთი კი ისაა, რომ ქვეყნის შიგნითაც არაა იმერეთში წარმოებული ღვინო პოპულარული, რომ არაფერი ვთქვათ საზღვარგარეთის მასშტაბებზე. ღვინის ეროვნული სააგენტოს მიერ გავრცელებული ინფორმაცია ღვინის მოსავლის შესახებ, მხოლოდ საფერავს, რქაწითელს და სხვა ჯიშებს მოიცავს, არაფერია ნათქვამი თუ რა რაოდენობით იწარმოება იმერული ღვინო.

სამაგისტრო ნაშრომზე მუშაობის პერიოდში ვესაუბრე ახალგაზრდა მეღვინეს - ბაია აბულაძეს, რომელმაც ცოტა ხნის წინ დაიწყო იმერული ღვინის წარმოება. მისი განცხადებით მთავარი პრობლემა მცირე მიწიანობა და მისი არასათანადოდ გამოყენებაა, ის ასევე აღნიშნავს, რომ რეგიონში არასაკმარისი რაოდენობის ღვინის ქარხანაა და გლეხს ესეც უქმნის პრობლემას. რაც შეეხება ექსპორტს, აბულაძის თქმით თავისუფალი სავაჭრო შეთანხმება ზოგადად ღვინის ხაზზე კარგად აისახება, თუმცა ეს უფრო დიდ მწარმოებლებს ეხებათ, რომლებსაც საკუთარი ნიშა უკვე გააჩნიათ. მისი განცხადებით, ამ ეტაპზე ჯერ-ჯერობით ექსპორტზე გასვლა ვერ ხერხდება, თუმცა ყველა უცხოურ გამოფენაში აქტიურად მონაწილეობენ და ამით ეწევიან იმერული ღვინის პოპულარიზაციას.

როგორც უკვე აღინიშნა, ღვინოს საქართველოს ექსპორტში მეხუთე ადგილი უკავია 5,4%-ით, რომლის ძირითადი ნაწილიც კახეთის რეგიონზე მოდის. რა თქმა უნდა კახურ ღვინოსაც სჭირდება სათანადო ყურადღება, თუმცა ეს არ უნდა მოხდეს სხვა კუთხეების დაჩაგვრის ხარჯზე. საქართველოს არ აქვს იმის ფუფუნება, რომ გამოუყენებელი დარჩეს ის პოტენციალი, რომელიც იმერეთს გააჩნია ღვინის წარმოებაში.

ჩემი აზრით სიტუაციის გამოსწორება ჯერ კიდევ შესაძლებელია. ამისთვის საჭიროა, რომ იმერული ღვინო მოექცეს პირველ რიგში სახელმწიფოს ყურადღების ქვეშ, მოხდეს ისეთი ჩარევა, რომ მან სტიმულირება გაუკეთოს ამ დარგში ინვესტიციების ჩადებას და განვითარებას, გაჩნდეს სპეციალური რეგულაციები, რაც ამ რეგიონში ღვინის წარმოებით დაინტერესებულ პირებს შეუქმნის მარტივ პირობებს მის განსავითარებლად. შეღავათიან ფასებში უნდა მიეცეთ გლეხებს შესაწამლი და ვაზის მოვლის სხვა აუცილებელი საშუალებები. როდესაც გლეხი დაინახავს, რომ სახელმწიფო ზრუნავს ამ დარგის განვითარებაზე, მას აღარ გაუჩნდება ვენახის მიტოვების სურვილი და დროთა განმავლობაში გაიზრდება როგორც ვენახების საერთო ფართობი, ასევე ვაზის ძირთა რაოდენობა.

ღვინისა და ალკოჰოლიანი სასმელების ექსპორტის 2016 წლის მონაცემები. (თ. გ.).
დაბრუნებული georgianwine.gov.ge: <http://georgianwine.gov.ge/upload/file/1483517495-Exp16.pdf>-დან

ღვინისა და ალკოჰოლიანი სასმელების ექსპორტის პირველი კვარტლის. (თ. გ.). დაბრუნებული
georgianwine.gov.ge: <http://georgianwine.gov.ge/upload/file/1491570923-i%20kv.pdf>-დან

ღვინისა და ბრენდის ექსპორტის 2015 წლის მონაცემები. (თ. გ.). დაბრუნებული
georgianwine.gov.ge: <http://georgianwine.gov.ge/upload/file/1451973647-Exporti%20-%202015.pdf>-დან

ჯავახიშვილი, ი. (1986). ივანე ჯავახიშვილი - თხზულებანი თორმეტ ტომად, ტომი V, თბილისი
1986, გვ: 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 601, 602, 603, 604, 605, 627, 641, 666. თბილისი.

19. დანართი

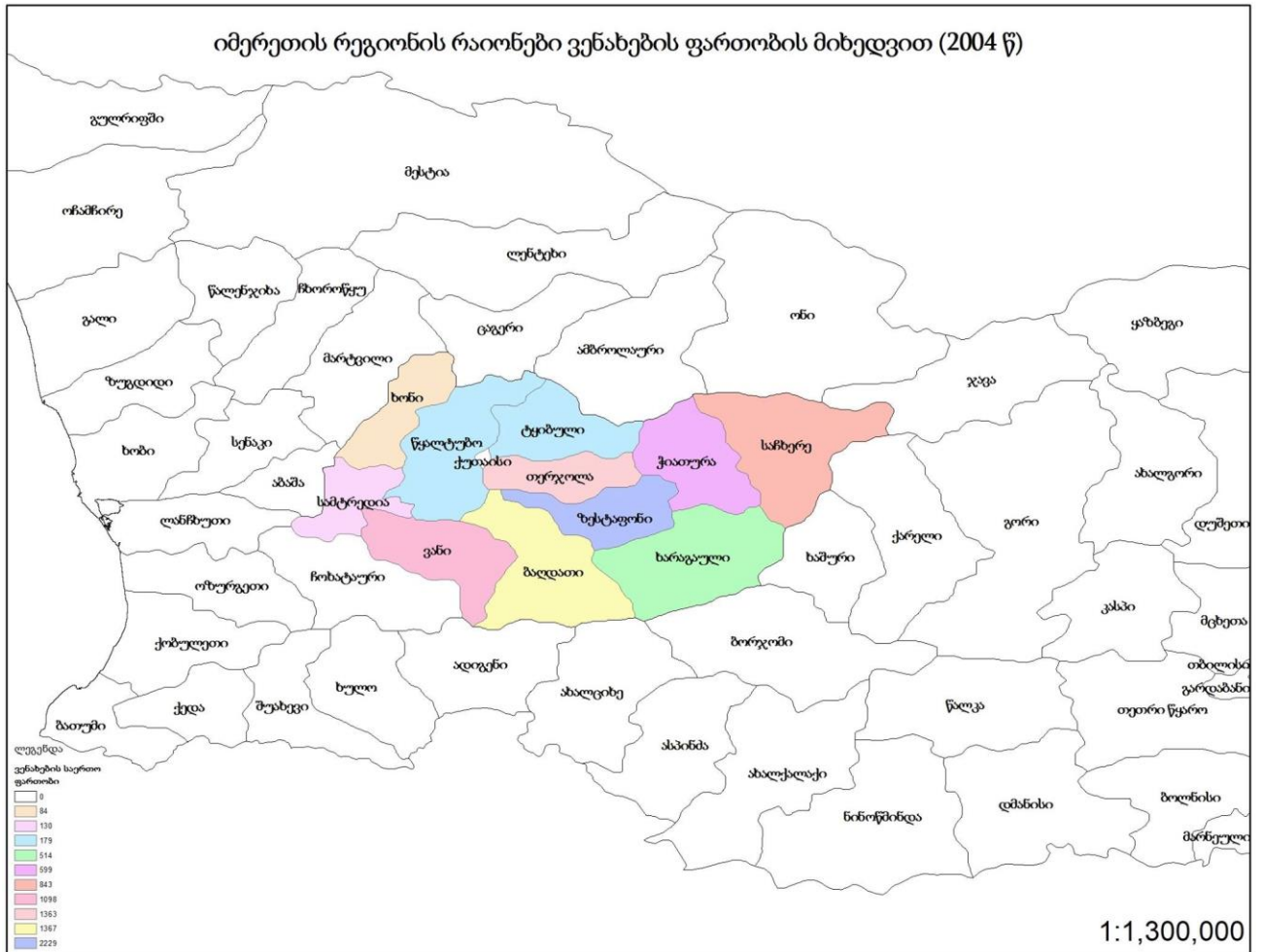
იმერეთის რეგიონის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფა

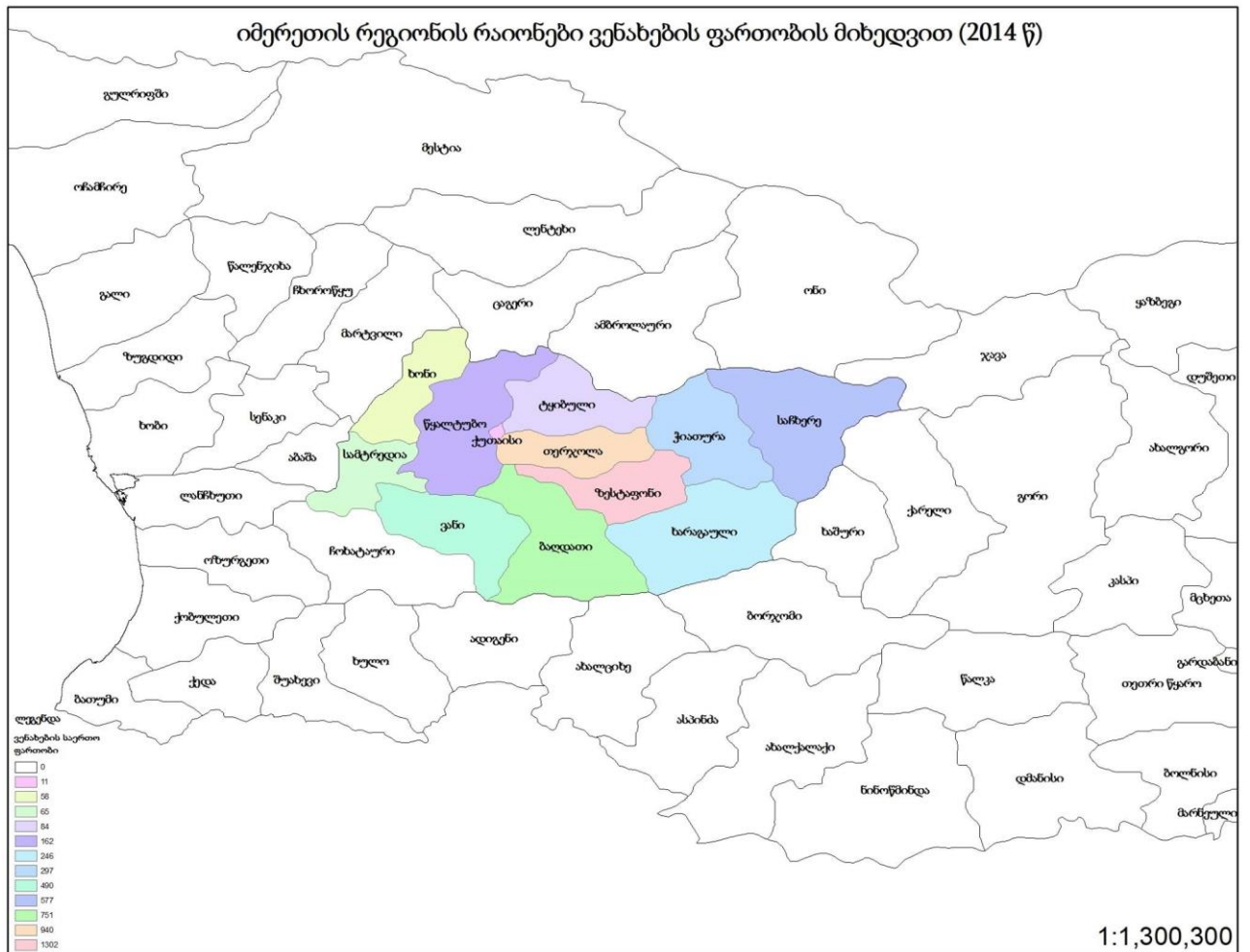
იმერეთის მხარე

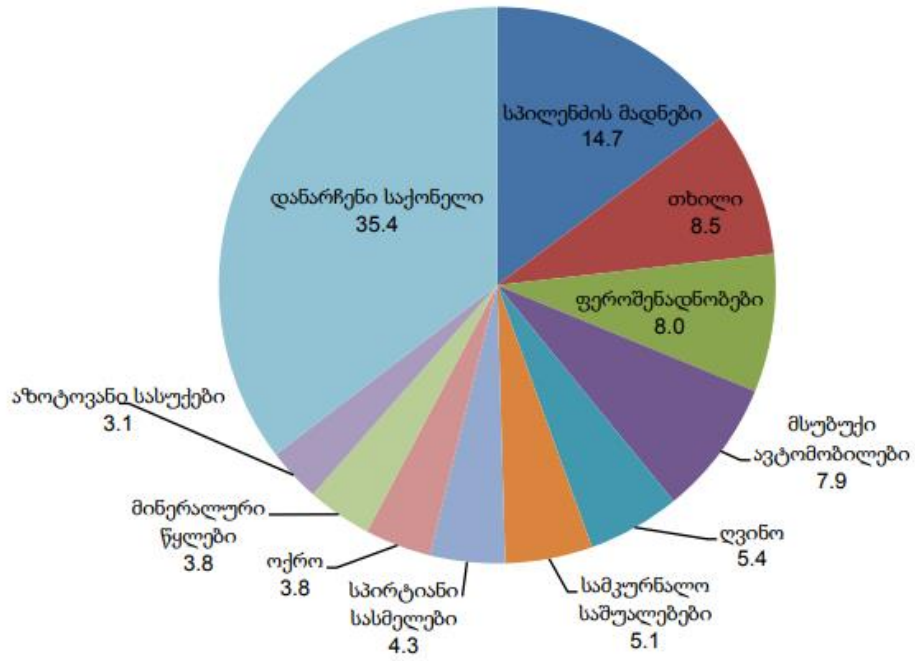
ცხრილი N1

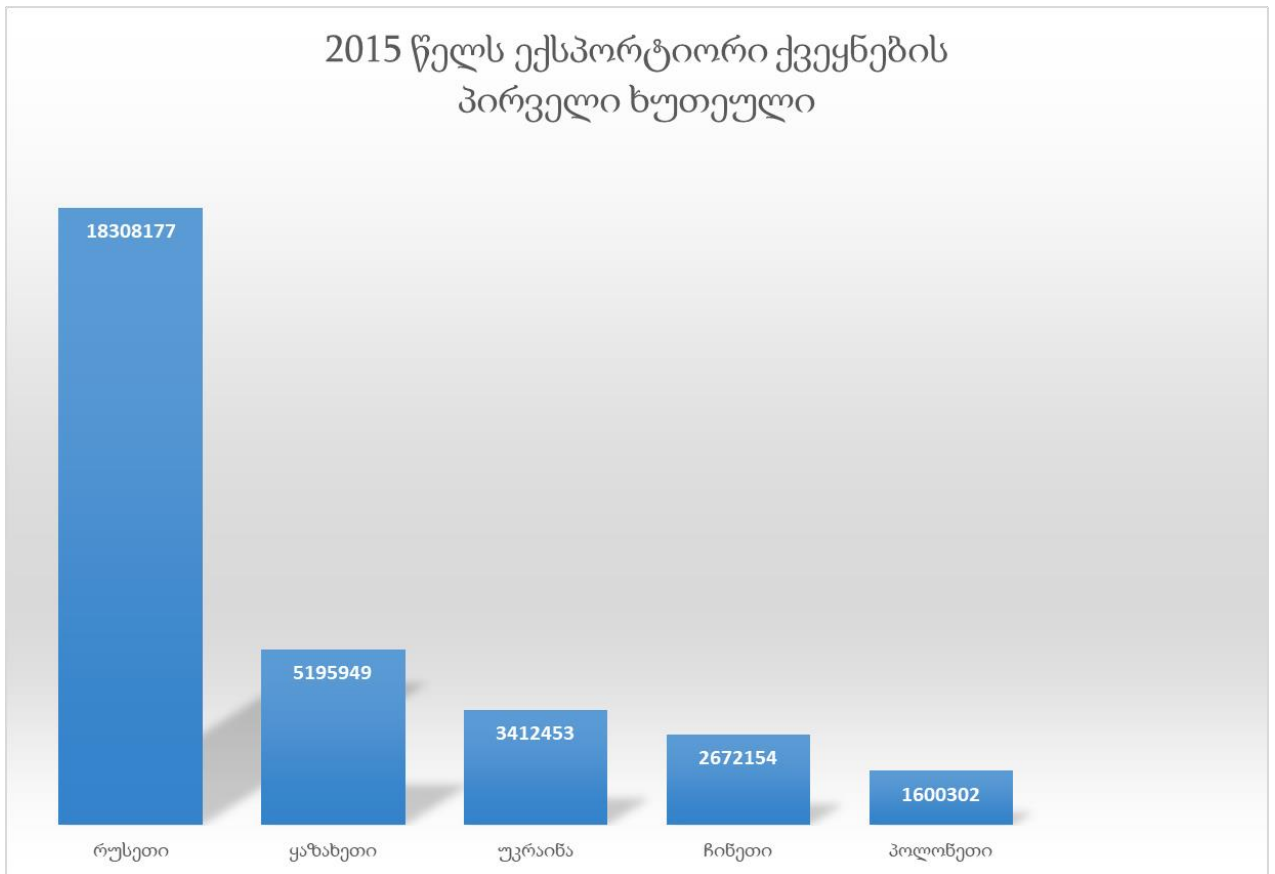
ცხრილი N2

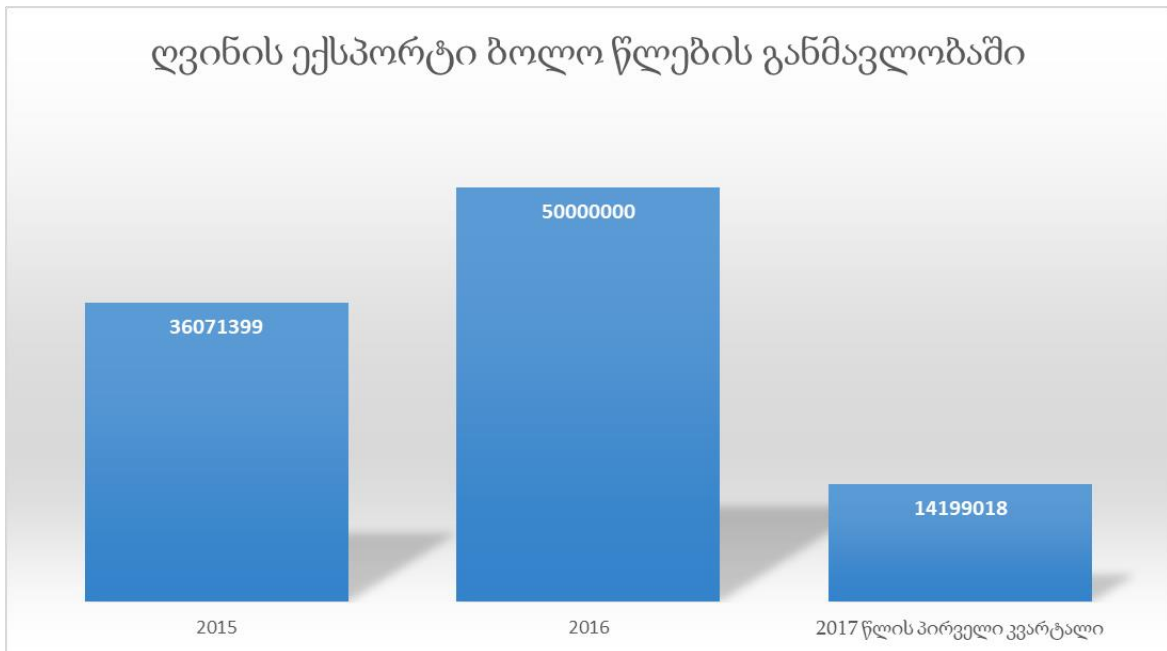
ცხრილი N3

ცხრილი N4

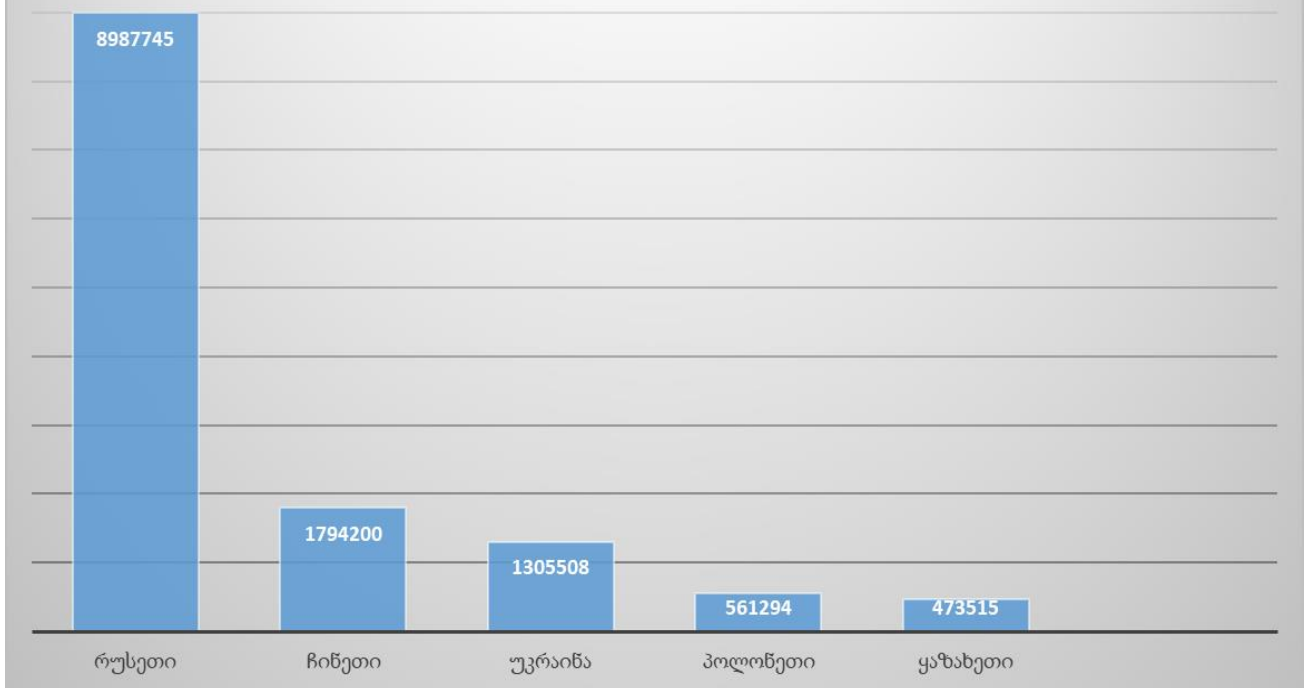
ცხრილი N5

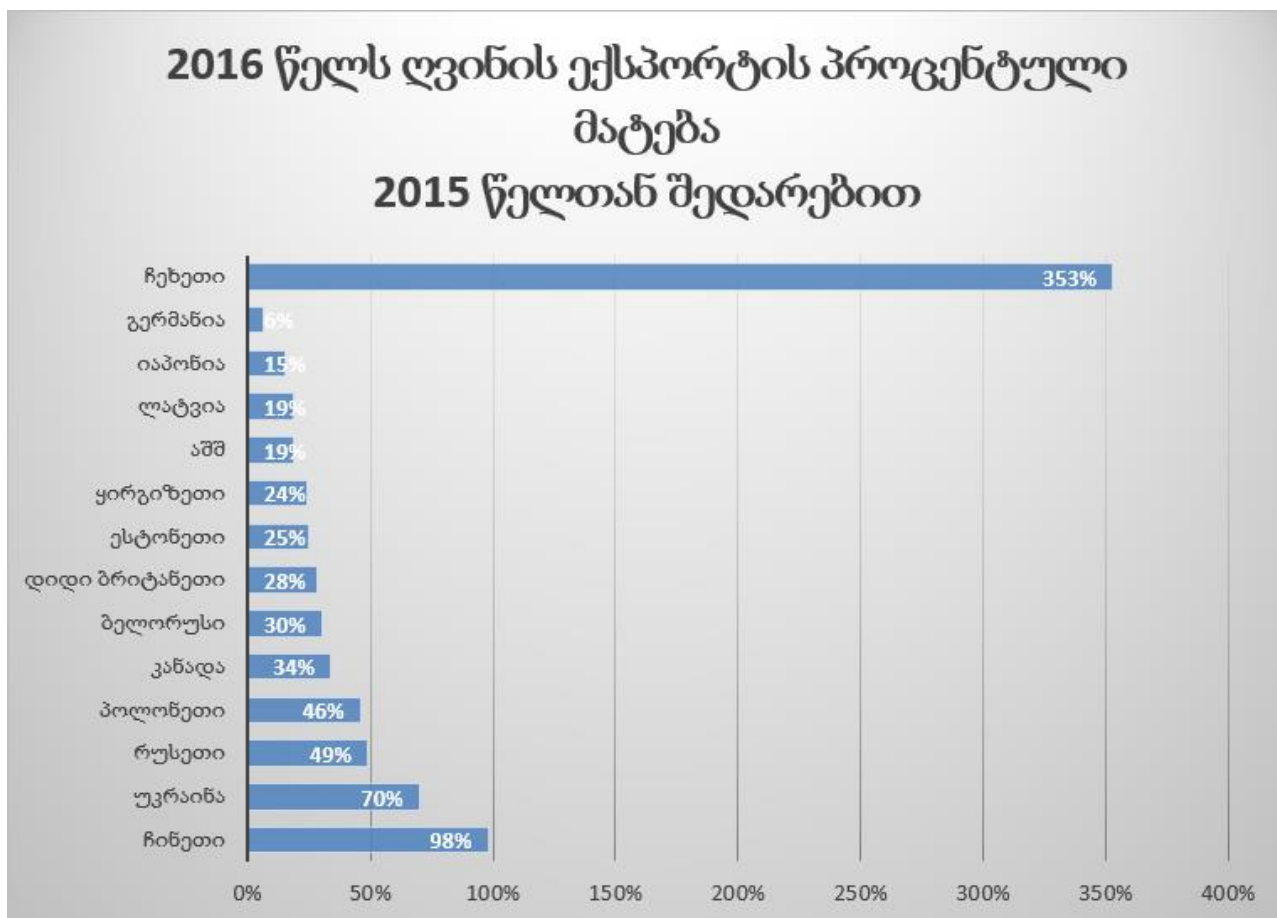
აღსანიშნავია, რომ ბოლო წლებში ქართული ღვინის პოპულარობა იზრდება მსოფლიო მასშტაბით, რაც ექსპორტზეც აისახება. 2015 წელს ექსპორტირებული იყო 36 071 399 მილიონი ბოთლი ღვინო, ხოლო 2016 წელს ეს მაჩვენებელი 50 000 000 მილიონამდე გაიზარდა, რაც 38%-ით აღემატება წინა წლის მაჩვენებელს. 2017 წლის პირველ კვარტალში კი 14 199 018 ბოთლი ღვინო იქნა ექსპორტირებული, რაც 85%-ით მეტია 2016 წლის ანალოგიური პერიოდის მაჩვენებელზე.

ცხრილი N6

2017 წლის პირველ კვარტალში ექსპორტიორი ქვეყნების პირველი ხუთეული

ცხრილი 7

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Giorgi Shubitidze

Winemaking geography in Imereti region

Human Geography

**Thesis submitted to the faculty of the Human Geography in partial fulfillment of
the requirements for the degree of master of science**

Supervisor: Tamar Dolbaia

Associate Professor, Academic doctor of geography